

дан

LIETUVOS TSR VALSTYBINIS
KŪNO KULTŪROS IR SPORTO KOMITETAS
RESPUBLIKINIS SPORTO METODIKOS KABINETAS

ALPINIZMAS

Metodinės rekomendacijos

VILNIUS, 1989

LITUWOS TSR VALSTYBINIS ŽURO KULTŪROS IR SPORTO
KOMITETAS

RESIUBLIKINIS SPORTO METODIKOS KABINETAS

A L P I N I Z M A S

Metodinės rekomendacijos

Vilnius, 1989

PRATARMĖ

Šiame leidinyje sukaupta Lietuvos alpinizmo federacijos medžiaga, informuojanti besidominčius alpinizmu apie svarbiausius tarptautinio ir Lietuvos alpinizmo istorijos momentus, Tarptautinę alpinizmo organizaciją, jos veiklą; taip pat praktiniai patarimai, kaip organizuoti alpinistines ekspedicijas. Šią dalį parengė sporto meistras, techn.m.kand.doc. Algis Gudelis, pasiremdamas LVKKI 1988 m. apgintu diplominiu darbu "Lietuvos TSR alpinistų ekspedicijos ir jų organizavimas". Su įkopimų į didelį aukštį specifika supažindina skyrelis parengtas sporto meistro Dainiaus Makausko.

Gale pateikiama 1979-1987 m. Lietuvos alpinistų įkopimų statistika, prieduose - svarbiausi duomenys apie LTSR alpinizmo federaciją, jos sekcijas, LTSR alpinizmo federacijos perspektyvinis 1989-1992 m. priemonių planas bei 1988-1992 m. LTSR ir SSD "Žalgiris" RT alpinizmo varžybų nuostatai.

Statistinius duomenis surinko ir leidinį spaudai parengė patyręs alpinistas kandidatas į sporto meistrus Vilnius Šaduikis.

Į AUKŠČIAUSIAS VISŲ ŽEMYNŲ VIRŠŪNES

Kas pirmasis įkopė į visų žemynų aukščiausias viršūnes? Tai nelengvas klausimas? Pirmiausia reikia išsiaiškinti, kurios viršūnės kiekviename žemyne aukščiausios, ir apskritai - kur žemynų ribos.

Aukščiausia Australijos žemyno viršūnė, esanti Australijos Alpėse, pavadinta lenkų politinio ir karo veikėjo Tadeušo Kosciuškos vardu. Šios viršūnės aukštis - 2228 metrai virš jūros lygio. Okeanijoje, Naujosios Gvinėjos saloje esanti dvigalvė Karstenso piramidė žymiai aukštesnė, jos viršūnių aukštis 5029 ir 4834 m. Aukščiausias taškas vadinamas Džajos vardu.

Jeigu Okeanijos nelaikysime Australijos dalimi, tai pirmuoju, įveikusiu visų žemynų aukščiausias viršūnes turėsime pripažinti amerikietį Diką Basą (Dick Bass). Jeigu Okeanijos salas priskirsime Australijos žemynui, pirmuoju laikysime kanadietį Patą Morou (Pat Morrow), pasiekusį tikslą 1986 m. gegužės 7 dieną.

Pirmąją aukščiausią Šiaurės Amerikoje Aliaskos kalnagūbryje stūksančią 6194 m Makinlio viršūnę P.Morou įveikė 1977 m. birželio 9 dieną. Pietų Amerikoje Andų kalnuose, Argentinoje esantis aukščiausias kalnas Akonkagua (6960 m) įveiktas 1981 metų vasario 9 dieną. Į aukščiausią pasaulyje Azijos žemyno kalną Everestą (8848 m), esantį Nepalo Himalajuose, P.Morou įkopė 1982 metų spalio 7 dieną. Kitų metų liepos 25 dieną įveiktas Elbrusas (5642 m) Centriniam Kaukaze.

Čia reiktų pasakyti, kad aukščiausia viršūnė Europoje - Vakarų Alpėse stūksantis Monblanas - 4807 metrai. Elbruso kalną, esantį gerokai piečiau nuo Kumos-Manyčiaus įdubos, žyminčios sąlyginę Europos ir Azijos ribą, geografiškai priskiria Azijai. Tuo tarpu būtent Elbrusą, o ne Monblaną alpinistai ima įskaiton. Patas Morou antrąsyk į Elbrusą įkopė 1986 metų liepą.

1983 metų rugpjūčio 17 dieną Patas pasiekė aukščiausią Afrikos viršūnę - Tanzanijoje esantį Kilimandžaro masivo Kibo (5895 m) piką. 1985 m. lapkričio 19 d. P.Morou įkopė į Antarktidos žemyno aukščiausią viršūkalnę - Vinsono masyvą (5140 m), esantį Elauerto žemėje. Paskutinė šios epopėjos viršūnė - Okeanijos Karstenso piramidės pikas Džaja (5029 m), pasiektas 1986 metų gegužės 7 dieną. Rekordas nedelsiant buvo užfiksuotas Gineso rekordų knygoje, įtrauktas į geografijos ir istorijos vadovėlius.

Dar vienas rekordininkas - legendinis Reinholdas Mesneris (Reinhold Messner). Jis žemynų aukščiausiųjų viršūnių šturmą baigė 1986 metų lapkričio 27 dieną, įveikęs Vinsono masyvą Antarktidoje. R.Mesneris į Džają Okeanijoje įkopė 1971 m., į Akonkagua Pietų Amerikoje - 1974 m., į Makinlį Šiaurės Amerikoje - 1976 m., į Kilimandžarą Afrikoje ir Everestą Azijoje - 1978 m., į Elbrusą - 1983 m. Beje, Reinholdas Mesneris - pirmasis žmogus pasaulyje, įveikęs visas 14 aukščiausių pasaulio viršūnių, viršijančių 8000 metrų.

Įsimintinos tarptautinio alpinizmo datos

- 1786 m. H. de Sosiūro iniciatyva į Monblaną (4807 m) įkopė M.Pakaras ir Ž.Balma. Tai oficiali alpinizmo pradžia.
- 1818 m. Pirmoji alpinistinė ekspedicija į Himalajus (vad. D.Džerardas).
- 1857 m. Anglijoje įkuriamas Alpinistų klubas.
- 1865 m. Sportinio alpinizmo pradžia - įveikta Materhorno viršūnė (4477 m). Įkopė E.Vimperis, M.Krocas, D.Hedou, Č.Hadsonas, F.Duglās, tėvas ir sūnus P.Taugvalderiai.
- 1876 m. Pirmasis tarptautinis alpinistų kongresas Ansi Eksle Ben mieste Prancūzijoje.
- 1907 m. Pirmąkart įveiktas 7000 m aukštis - Trisulas (7120 m) Himalajuose. Įkopė T.Longstafas, A. ir N.Broche-relejai, Karbiras.
- 1922 m. Pasiektas 8000 m aukštis. Anglų ekspedicijos (vad. Čarlzas Briusas) dalyviai pakilo į 8170 metrų aukštį.
- 1924 m. Č.Briusui, pirmajam iš alpinistų įveiktas olimpinis medalis už nuopelnus 1922 metų ekspedicijoje.
- 1928 m. Tarybinė-vokiečių ekspedicija įkopė į Kaufmano (7134 m) viršūnę. Dabar ši viršūnė vadinama Lenino vardu. Iš pietų pusės, nuo Sauk-Daros ledyno viršūnę pasiekė E.Alveinas, E.Šneideris ir K.Vinas.
- 1950 m. Įveikta pirmoji aštuoniatūkstantinė viršūnė Anapura (8078 m). Įkopė prancūzai M.Ercogas ir L.Lašenalis.

- 1953 m. Įveikta aukščiausia pasaulio viršūnė Everestas (8848 m). Įkopė naujazelandietis E.Hilaris ir šerpas N. Tensingas.
- 1964 m. Įveikta paskutinė (iš viso yra 14) 8000 m viršūnė Šiša Pangma (Kinijos ekspedicija).
- 1970 m. Prasidėjo aukščiausių pasaulio viršūnių, viršijančių 8000 m, užkariavimo era ypač sudėtingais keliais. Pirmasis įkopimas į Anapurną (8078 m) – įkopė anglų ekspedicijos alpinistai (vad.K.Boningtonas).
- 1975 m. Į Everestą (8848 m) įkopė pirmoji moteris japonė Junko Tabei.
- 1978 m. R.Mesneris ir P.Habeleris pasiekė Everestą nenaudami deguonies aparatų.
- 1982 m. Pirmasis įkopimas į Everestą žiemos metu. Gruodžio 27 d. viršūnę pasiekė japonas Jasuo Kato. Žuvo leisdamasis.
- 1985 m. R.Mesneris įveikė visas 14 aukščiausių pasaulyje viršūnių, viršijančių 8000 m aukštį. Šią epopėją R.Mesneris pradėjo 1970 m.
- 1986 m. P.Morou, pasiekęs Karsteno piramidės piką Džajā Okeanijoje, tapo pirmuoju žmogumi, įveikusiu visų penkių žemynų aukščiausias viršūnes.

LIETUVIŠKI KALNŲ PAVADINIMAI

Pasaulio žemėlapiuose yra kalnų sistemų ir atskirų viršūnių, turinčių lietuviškus pavadinimus, daugiau vardus žmonių, tiesiogiai susijusių su Lietuva, tautiečių veikla.

Pietų Amerikoje, Vakarų Kordiljerų kalnagūbryje Andų kalnuose, viena kalnų ketera, esanti tarp Atakamos ežero ir Atakamos dykumos, geografinėje literatūroje vadinama Domeikos Kordiljera. Kalnagūbrio ilgis apie 450 km, jis tęsiasi lygiagrečiai su Čilės pakrante. Dvi viršūnės šiame kalnagūbryje viršija 4100 m aukštį. Šis kalnagūbris pavadintas mūsų tautiečio Igno Domeikos vardu.

Ignas Domeika (1801-1889) po nesėkmingo 1831 m. sukilimo Lietuvoje išvyko į užsienį ir įstojo į Paryžiaus kalnakasybos akademiją. Tuomet jis buvo baigęs Vilniaus universitetą ir gavęs filosofijos magistro vardą matematikos srityje. Baigęs studijas Paryžiaus akademijoje, I.Domeika išvyko į Čilę. Jo pastangomis įkurta aukštoji Čilės kalnakasybos mokykla ir pats Domeika tapo šios mokyklos rektoriumi. Vėliau už nuopelnus jis buvo išrinktas senatoriumi, paskelbtas Čilės metalurgijos tėvu.

Ti S pietryčiuose Užbaikalėje, į rytus nuo Jablonavo kalnagūbrio, stūkso Čerskio kalnagūbris. Jo ilgis apie 800 kilometrų. Didžiausias aukštis – 2119 m. Pietinį kalnagūbrio galą kerta Ingodos upė. Šiaurėje kalnagūbrį skiria Vitimo ir Šilkos baseinas. Čerskio kalnagūbrio šiaurės vakarų šlaite įsikūręs Čitos miestas. Čerskio vardu kalnagūbris pavadintas 1899 m. A.Gerasimovo pasiūlymu.

Kitas milžiniškas kalnų masyvas, vadinamas Čerskio vardu, yra Rytų Sibire, Jakutijos ATSR ir Magadano srityje tarp Janos žemupio ir Kolmos aukštupio. Ilgis – virš 1600 km, aukščiausias kalnas – Pobieda (3147 m). Momos-Seleniacho įduba dalija kalyną į dvi dalis. Šiaurės rytų kalnagūbiai žemesni, pietvakarinėje dalyje – jų virš 40 ir jie aukštesni. Ledynai Čerskio kalnyne užima apie 150 km² plotą. Pavadinimas kalnynei suteiktas 1927 m. S.Obručėvo pasiūlymu.

Čerskio vardu taip pat vadinamos dvi viršūnės: viena – Baikalo ežero vakarų krante (aukštis – 2090 m); kita – Chamar Dabano kalnagūbryje, Baikalo ežero pietiniame krante (aukštis – 2572 m).

Čerskio vardu dar vadinamas ugnikalnis Tunkos slėnyje Buriatijos ATSR.

Jonas Čerskis gimė 1845 m. Svelnoje, Vitebsko gubernijoje, vėliau mokėsi Vilniuje, bajorų licejuje. Už dalyvavimą 1863 m. sukilime buvo nutremtas į Omską. Čia jis atsidėjo moksliniam-tiriamajam darbui. 1871-1885 m. gyveno Irkutske. 1877-1880 m. tyrė Baikala, sudarė pirmąjį jo krantų geologinį žemėlapi. Už Sajaną, Baikalo pakrantės, Selenos baseino plokštikalnio ir kitų Sibiro plotų tyrinėjimus buvo apdovanotas mokslinių organizacijų medaliais. 1891-1892 m. tyrė Kolymos, Indigirkos ir Janos baseinus. Čia jis atrado nežinomas kalnų grandines. Mirė ekspedicijoje 1892 m. Palaidotas ties Omolono žiotimis.

Pats šiauricusias lietuviškas vardas pasaulio žemėlapiuose yra Čiurlionio kalnai Prano Juozapo Žemės Hukerio saloje. Nors salynas nemažas ir yra palyginti netoli nuo žemyno, atrastas buvo tik 1873 m. rugpjūčio 30 d. Aptiko salas austrų poliariniai keliautojai J.Paijoras ir K.Veiprachtas. 1913 m. G.Sedovo ekspedicijos dalyviai išvydo reginį, primenantį M.K.Čiurlionio paveikslus. Arktinių kalnų deriniai pavadinti Čiurlionio vardu, mokslinėje ir kartografinėje literatūroje vadinami Čiurlionio plokštikalniu. Vėliau tarybinės arktinės ekspedicijos (tikriausiai 1947 m. S.Šumskio ekspedicija) už minėto plokštikalnio esančią ledyninę aukšumą pavadino Čiurlionio kupolu.

Čiurlionio kupolas - tai 4 km ilgio, 2,5 km skersmens ir maždaug 500 m aukščio ledo kalnas; ledas - apie 200 metrų storio. Kupolas rymo ant bazalto uolienos pamato, iškilusio 362 m virš jūros lygio. Čiurlionio kupolas kasmet nutirpsta apie 20 cm. Ledyno liežuvių galai patrupėja 3-16 m per metus. Jei įvykių linkmė nepasikeis, Čiurlionio kupolas per 200-700 metų išnyks. Tačiau ši prielaida nėra visapusiškai pagrįsta.

Pirmosios alpinistų lietuviškais vardais pavadintos viršūnės atsirado 1959 metų rudenį. Trys lietuviai - E.Melinskaitė, K.Monstvilas ir P.Normantas - buvo pakviesti dalyvauti kirgizų ekspedicijoje Tian Šanyje, Terskei Alatau kalnagūbryje 1959 m. spalio 12 d., vadovaujant A.Romanovui. Pirmąsyk įveikta 4250 m aukščio viršūnė buvo pavadinta Gedimino Akstino vardu. Spalio 15 d. Lietuvos alpinistų vardą gavo kita 4050 m aukščio viršūnė. Šios abi viršūnės labai populiarios. Į jas vedą nesunkūs 2A, 3B s.k. maršrutai, jos yra arčiausiai Karakolo tarpeklyje esan-

čios alpinistinės "Ala-Too" stovyklos. Kasmet į viršūnes įkopia po keliasdešimt grupių.

1964 m. liepos 28 dieną buvo atliktas dviejų bevardžių viršūnių traversas, ir jos pavadintos Čiurlionio ir Donelaičio vardais. Čiurlionio (5794 m) ir Donelaičio (5877 m) viršūnės yra Pietvakarių Pamyre, Šachdaros kalnagūbryje, į rytus nuo aukščiausių tame rajone Markso ir Engeldo viršūnių. Po trejeto savaičių, rugpjūčio 17 d., įveikta bevardė 6080 m aukščio viršūnė, kuri pavadinta Lietuvos vardu. Tai labai graži, viršijanti 6000 metrų aukštį viršūnė. Į ją šiuo metu veda vienas 4B ir trys 5B sudėtingumo kategorijos maršrutai.

Šias tris viršūnes įveikė ir pavadino brangiems vardais 10-ties lietuvių alpinistų grupė (vėliau skambiai vadinama I Lietuvos aukštumine ekspedicija, vadovas K.Monstvilas), dirbusi "Trudo" draugijos ekspedicijoje, vadovaujamoje V.Abalakovo.

1969 m. Tian Šanio kalnuose, Terskei Alatau kalnagūbryje vyko II Lietuvos alpinistų grupė (vadovas V.Viršilas). Rugpjūčio 7 dieną į 4850 m aukščio viršūnę skirtingais maršrutais įkopė dvi grupės, vadovaujamos R.Zdanavičiaus ir V.Stepulio. Viršūnė buvo pavadinta "Žalgirio" vardu.

1973 m. Fanų kalnuose, Zeravšano kalnagūbrio pietvakarinėje dalyje suorganizuota ekspedicija (vadovas V.Šaduikis), kurios metu, liepos 31 d., dvi grupės, vadovaujamos J.Jurgelionio ir A.Baublio, įkopė į 4120 m viršūnę ir Vilniaus miesto 650 metų jubiliejaus garbei pavadino ją Vilniaus vardu. Dabar į viršūnę veda 3A, 4A, ir 4B s.k. maršrutai.

1977 m. grupė Kauno alpinistų dirbo Pietvakarių Pamyro kartografų ekspedicijoje. Jų pastangomis Šugmano kalnagūbryje atsirado trys viršūnės: Kaunas (5400 m, vad.K.Virbalis), Maironis (5155 m, vad. K.Virbalis) ir Rasa (5138 m). Į šias viršūnes veda 4A s.k. maršrutai.

1979 m. alpinistai, vadovaujami V.Stepulio, išvyko į Tian Šanio kalnų Terskei Alatau kalnagūbrį, į Žalgirio viršūnės rajoną, kur buvo įveiktos naujos viršūnės, pavadintos M.Mažvydo (4560 m), Vilniaus universiteto (4740 m) ir Nemuno (4700 m) vardais. Į jas veda lengvi, antros sudėtingumo kategorijos maršrutai.

Ypač sėkminga, nors labai sunki ir sudėtinga, buvo 1984 m.

ekspedicija (vadovas A.Gudelis) naujame neįsisavintame kalnų rajone - Pietvakarių Pamyro Šachdaros kalnagūbryje, Vrago slėnyje. Tadžikijos TSR Kalnų Bađachšano autonominėje srityje, Iškašimo rajone, atsirado 9 lietuviškais vardais pavadintos kalnų viršūnės. Iš viso alpinistai įveikė 12 bevardžių kalnų viršūnių, kuriose dar nebuvo žmogus.

Įveikta 6004 m aukščio viršūnė pavadinta Lituanika, 5998 m - Dariaus ir Girėno vardu, 5596 m - žuvusių draugų ir bendražygių Brolių Bajorų vardu. Didžiausios Fabaltijyje aukštosios mokyklos Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto (KPI) vardu pavadintas 5879 m kupolas. Pirmojo instituto rektoriaus akademiko Kazimiero Baršausko 80 gimimo metinių proga 5649 m gražus kalnas pavadintas jo vardu. Vėliau įveiktos Šiaulių, Vytauto, Mildos ir Audros viršūnės. Dar trim viršūnėms suteikti vietiniai vardai: Vrangas (5350 m), Vaukutas (5223 m), Maidanas (5112 m).

Taigi dabar žemėlapiuose yra 22 "lietuviškos" viršūnės.

Viršūnes šturmuoja ne tik alpinistai, bet ir jų kuklesni broliai turistai. Lietuviškais vardais jie pavadino daug kalnų perėjų. 1985 m. turistų grupė Baikalo kalnagūbryje esantį 2608 m kalną pavadino Lietuvos turistų vardu.

Yra ir daugiau mūsų tau iečių vardais pavadintų kalnų. Tai Čeliabinsko alpinisto A.Riabuchino 1966 m. ekspedicijos metu Tian Šanyje, Terskei Alatau kalnagūbryje, Jeronimo Uborevičiaus vardu pavadinta 4500 m aukščio viršūnė.

Lietuviškais vardais pavadinta apie 50 kalnų perėjų. Prie to daugiausia prisidėjo Respublikoje gerai žinomi kalnų turistai A.Babieža, A.Jucevičius, G.Račkauskas.

Žemiau pateikiame viršūnių, pavadintų lietuviškais vardais, sąrašą:

1. Akštinas (4250 m, Tian Šanis)	1959
2. Lietuvos alpinistai (4050 m, Tian Šanis)	1959
3. Čiurlionis (5794 m, Pamyras)	1964
4. Donelaitis (5837 m, Pamyras)	1964
5. Lietuva (6080 m, Pamyras)	1964
6. Žalgiris (4850 m, Tian Šanis)	1969
7. Vilnius (4120 m, Pamyras)	1973
8. Kaunas (5400 m, Pamyras)	1977
9. Maironis (5155 m, Pamyras)	1977

10. Rasa (5138 m, Pamyras)	1977
11. Vilniaus universitetas (4740 m, Tian Šanis)	1979
12. Mažvydas (4500 m, Tian Šanis)	1979
13. Nemunas (4650 m, Tian Šanis)	1979
14. Lituanika (6004 m, Pamyras)	1984
15. Kauno politechnikos institutas (5879 m, Pamyras)	1984
16. Darius ir Girėnas (5999 m, Pamyras)	1984
17. Broliai Bajorai (5596 m, Pamyras)	1984
18. Vytautas (5586 m, Pamyras)	1984
19. Akademikas Baršauskas (5649 m, Pamyras)	1984
20. Šiauliai (5616 m, Pamyras)	1984
21. Milda (5378 m, Pamyras)	1984
22. Aušra (5449 m, Pamyras)	1984

SPORTINIS ALPINIZMAS LIETUVOJE

Lietuvoje pirmą kartą alpinizmo sekciją įkurti mėginta 1950 metų vasario mėnesį. Kauno radijo stotyje dirbęs pirmaatskyrininkas alpinistas iš Leningrado Nikolajus Fuzikas subūrė keletą bendraminčių ir vasarą 9 žmonės išvyko į Kaukazo kalnų Dombajaus rajoną. Tų pačių metų gruodžio mėnesį sekcija išrinko valdybą, į kurią įėjo N.Fuzikas, J.Jaraminas, A.Mikalasuskas. Deja, alpinistinei veiklai vystytis nebuvo sąlygų. Vėlesni bandymai įkurti alpinizmo sekciją Šiauliuose (organizatorius Česlovas Ambraziūnas) vaisių nedavė.

1956 metų rugsėjo mėnesį antraatskyrininko sportininko, alpinizmo instruktoriaus mediko Vytauto Vosyliaus ir trečiaatskyrininko gydytojo Petro Tulevičiaus pastangomis įkurta alpinizmo sekcija Kaune, vienijusi beveik šimtą narių: Dainių Makauską, Rimą Zdanavičių, Aldoną Kreivienę, Mariją Melinskaitę ir kt. Vykto treniruotės, o 1957 metų pavasarį dalyvauta laipiojimo varžybose Latvijos TSR Pliavinės rajone. Iki vasaros ištvėrė apie dvidešimt būsimųjų alpinistų, keliolika iš jų nuvyko į Rytų Kaukazą, Cėjaus alpinistinę stovyklą. 1957 metų rudenį laipiojimo uolomis varžybose Pliavinėje dalyvavo gausėmis būrys sportininkų ne tik iš Kauno. 1957 metų spalio 27 dieną Kaune įkurta Respublikinė alpinistų organizacija. Tai oficiali alpinizmo gimimo diena Lietuvoje. Respublikinės alpinizmo sekcijos prezidento pirmininku tapo Gediminas Akstinas iš Joniškėlio, jo pavaduotoja - Aldona Kreivienė iš Kauno. Į prezidentą įėjo V.Vosylis, R.Zdanavičius, F.Mieliauskas, M.Mieliauskaitė ir P.Tulevičius. Vėliau sekcijos pirmininku išrinktas F.Mieliauskas, kuris daug prisidėjo organizuojant I Lietuvos alpinistų Kaukaze 1958 metais. Joje 28 Respublikos sportininkai įkopė į Elbruso viršūnę. 1959 metų birželio 16 dieną įkurta Lietuvos alpinizmo federacija. Jos pirmininku tapo Vytautas Vosylis.

V.Vosylis, F.Mieliauskas, G.Akstinas, įkūrė Lietuvoje alpinistų organizaciją, 1959 metų rugpjūčio 2 dieną žuvo sniego griūtyje Kaukaze, kopdami į Dych Tau viršūnę. Tai buvo skaudus smūgis - Lietuvos alpinizmas liko be lyderių, tačiau pasėti daigai sudygo. Tų pačių 1959 metų rudenį į Tian Šanio kalnų Karakolo tarpekį išvyko lietuvių grupelė (M.Melinskaitė, K.Monstvilas

ir P.Normantas) ir įkopė į pirmąsias bevarde viršūnes, kurias, kaip jau minėta, pavadino Lietuvos alpinistų ir Gedimino Akstino vardais. Lietuvos alpinizmo federacijai ėmė vadovauti V.Viršilas. Kauno alpinizmo sekcijos pirmininku išrinktas D.Makauskas. Alpinizmo instruktorių mokyklą baigė A.Varanka, A.Kreivienė, J.Janušauskaitė, R. Augūnas.

1960 m. lietuviai debiutavo laipiojimo uolomis TSRS profsąjungų čempionate Jaltoje (R.Zdanavičius, J.Antanavičius, J.Janušauskaitė, D.Makauskas, Z.Chmieliauskaitė). Nuo 1961 m. pradėta rengti LTSR alpinizmo pirmenybės. Pirmaisiais čempionais tapo Kauno politechnikos instituto alpinistai. Pirmą sykį kalnų gelbėjimo darbų varžybose debiutuota 1964 m. (A.Varanka, D.Makauskas), 1965 m. Respublikos alpinistai, vadovaujami K.Monstvilos, įkopė į pirmąją septynis tūkstančius metrų viršijančią viršūnę - Lenino viršūnę (7134 m). Tais pačiais metais įveiktas pirmasis 5B sudėtingumo maršrutas į Oktiabrskij viršūnę Pamyre (J.Antanavičius, S.Miglinas, V.Šaduikis, A.Varanka).

Pirmą sykį TSRS alpinizmo čempionate 1967 m. debiutavo D.Makauskas, kuris, dalyvaudamas Tarybinės Armijos komandoje (vadovas E.Žižinas), laimėjo bronzos medalį už įkopimą į Kiukiurtliu viršūnę.

1969 m. už įkopimą į Džigito viršūnę Šiaurės vakarų siena Tian Šanyje Lietuvos komandai (vadovas V.Šaduikis) buvo pripažinta 4-toji vieta. Tuomet J.Antanavičius, E.Adomaitis, K.Monstvilas, V.Šaduikis pirmą sykį įveikė šeštos sudėtingumo kategorijos maršrutą.

1981 m. Respublikos rinktinė nesėkmingai dalyvavo TSRS čempionate - dėl blogo oro nesugebėjo įlipti į Dalaro viršūnę Kaukaze. Nesėkmingi buvo ir 1982 metai, kuomet už įkopimą į Ošo viršūnę Kičik Alajuje komandai buvo pripažinta 7-toji vieta. 1987 m. KPI alpinistų rinktinė (vadovas A.Gudelis) sėkmingai atstovavo Lietuvai, TSRS alpinizmo čempionate, kur įkopusi į Eridago viršūnę, užėmė ketvirtą vietą.

1968 m. pirmuoju Lietuvoje alpinizmo sporto meistru tapo A.Varanka. 1970 m. TSRS alpinizmo čempionu tapo ir sporto meistro normatyvą įvykdė D.Makauskas. 1980 m. Lietuvoje atsirado trečiasis sporto meistras - Z.Blažaitis. 1981 m. 113-iam TSRS ir pirmajam Lietuvoje ir Pabaltijyje Sniegynų tigro titulas suteiktas Dainiui Makauskui už įkopimus į visas keturias septyniatūks -

tantines viršūnes, esančias TSRS. 1988 m. sporto meistrų vardas suteiktas alpinistams A.Gudeliui, R.Simučiui ir V.Pundziuvienei.

Lietuvos alpinistai daug kartų kopė į aukščiausius šalies kalnus. 1965, 1967, 1978, 1980 ir 1987 m. jie pabuvojo Lenino (7134 m), o 1971 ir 1972 m. - Komunizmo (7495 m) viršūnėse. Dirbdamas tarptautinėse alpinistų stovyklose Pamyre į Lenino, Komunizmo ir Korženevskajos viršūnes 19 kartų įkopė D.Makauskas.

Per 31 alpinizmo sporto gyvavimo metus Lietuvos alpinizmo federacija surengė 38 alpinistinius renginius. Išugdyti 6 TSRS sporto meistrai, 54 kandidatai į sporto meistrus, 39 alpinizmo instruktoriai. Įveikia apie 90 5B ir 11 šeštos sudėtingumo kategorijos maršrutų.

Kalnai pareikalavo ir aukų. 1959 m. žuvo G.Akstinas, P.Mieliauskas ir V.Vosylius. 1971 m., kopdamas į Koronos penktą bokštą Tian Šanyje, žuvo K.Zubovas; 1982 m. sniego griutyje, pakeliui į Korženevskajos (7105 m) viršūnę, žuvo E.Bajoras.

Pirmasis alpinistų klubas įsikūrė Kaune 1979 m. (Kaunas, Kęstučio 9). Pirmuoju jo visuomeniniu direktoriumi buvo Eugenijus Bajoras (1953-1982). Nuo 1982 m. klubo direktorius - A.Gudelis. Vilniuje Alpinistų klubas įsikūrė 1985 metais. Pirmuoju jo vadovu tapo A.Avulis. 1988 m. įsikūrė Respublikinis alpinistų klubas Vilniuje (Mindaugo 20). Jam vadovauja K.Baleišis.

1988 metais buvo reorganizuoti Vilniaus ir Kauno alpinistų klubai, pradėję dirbti ūkiškais pagriniais. 1988 metų pabaigoje įsikūrė pirmieji alpinistinė veikla užsiimantys kooperatyvai: "Viršūnė" Kaune ir "Uola" Panevėžyje.

Šiuo metu Respublikoje yra trys I kategorijos alpinizmo instruktoriai-metodininkai - D.Makauskas, A.Gudelis, A.Petrovas, 10 antros kategorijos instruktorių, 2 kalnų slidinėjimo ir 1 laipiojimo uolomis instruktorius (žr.1988 m. Lietuvos alpinizmo instruktorių sąrašą 37 psl.).

Per metus alpinistai surengia vidutiniškai 5 respublikinio masto varžybas, taip pat dalyvauja Lietuvos ir Pabaltijo respublikų alpinizmo čempionatuose, kituose renginiuose.

Lietuvos alpinistai keletą kartų yra pabuvoję įvairiuose kalnuose užsienyje - Julijos Alpe, Tatruose, Himalajuose.

Įsimintinos Lietuvos alpinizmo istorijos
datos

- 1950 m. - Įkurta pirmoji alpinizmo sekcija Kaune.
- 1957 m. - Įkurta Respublikinė alpinistų organizacija. Pirmininkas G.Akstinas.
- 1958 m. - Įvyko I Lietuvos alpinizmas Kaukaze.
- 1959 m. - Įkurta Lietuvos alpinizmo federacija. Pirmininkas V.Vosylius.
- 1959 m. - Rugpjūčio 2 d. Kaukaze, kopdami į Dych Tau, žuvo G.Akstinas, P.Mieliauskas ir V.Vosylius.
- 1959 m. - Spalio mėn. Tian Šanyje kartu su Kirgizijos alpinistais Karakolo slėnyje bevardės viršūnės pavadintos Akstino ir Lietuvos alpinistų vardais - tai pirmosios "lietuviškos" viršūnės.
- 1964 m. - Įvyko I aukštumų ekspedicija Pietvakarių Pamyre. Vadovas K.Monstvilas. Įkopta į 3 bevardes viršūnes, kurios pavadintos Čiurlionio (5794 m), Donelaičio (5837 m) ir Lietuvos (6080 m) vardais.
- 1965 m. - Pamyre 14 alpinistų, vadovaujami K.Monstvilo, įkopė į Lenino (7134 m) viršūnę. Tarp jų buvo ir D.Šukytė, pirmoji lietuvė moteris, įkopusi į 7000 m viršijantį aukštį.
- 1968 m. - Pirmuoju alpinizmo sporto meistru tapo A.Varanka.
- 1969 m. - Įvyko II Lietuvos olimpiada Karakole. Jos metu V.Šaduikis (vadovas), J.Antanavičius, E.Adomaitis ir K.Monstvilas įveikė Džigito viršūnę 6 s.k. maršrutu.
- 1970 m. - Dainius Makauskas tapo TSRS čempionu ir sporto meistru.
- 1971 m. - Įvyko antroji ekspedicija į Komunizmo viršūnę (vad. A.Šaduikis). 8 Lietuvos alpinistai pasiekė viršūnę.
- 1974 m. - Įvyko III Lietuvos alpinizmas Pietvakarių Pamyre.
- 1978 m. - Kaune įkuriamas alpinistų klubas.
- 1979 m. - Ekspedicija Tian Šanyje. Įkopta į 3 bevardes viršūnes: Mažvydo (4500 m), Vilniaus universiteto (4740 m) ir Nemuno (4650 m). Vadovas V.Stepulis.
- 1981 m. - Pirmuoju Pabaltijyje "Sniegynų tigrą" tapo sp.m. Dainius Makauskas.

1984 m. - Lietuvos alpinistų ekspedicija Pietvakarių Pamyro Šachdaros kalnagūbryje (vadovas A.Gudelis). Lietuviškais vardais pavadintos 9 viršūnės.

Lietuvos alpinistų surengtos ekspedicijos ir nestovykliniai renginiai

Eil. Nr.	Renginio vieta, rajonas	Metai	Vadovas
1	2	3	4
1.	Centrinis Kaukazas (I alpi. iada)	1958	F.Mieliauskas
2.	Tian Šanis, Karakolo slėnis	1960	
3.	Pietvakarių Pamyras, Šachdaros kalnagūbris	1964	K.Monstvilas
4.	Centrinis Pamyras, Lenino v.raj.	1965	K.Monstvilas
5.	Pamyras, Komunizmo virš.raj.	1967	K.Monstvilas
6.	Tian Šanis, Ala Arča	1968	A.Kubilius
7.	Tian Šanis, Karakolo tarpeklis, II alpiada	1969	V.Viršilas
8.	Pietvakarių Pamyras, Šachdaros kalnagūbris	1970	J.Jurgelionis
9.	Centrinis Pamyras, Komunizmo v.raj.	1971	V.Šaduikis
10.	Kaukazas, Uzunkolo alp.stovykla	1972	A.Petrauskas
11.	Fanų kalnai	1973	V.Šaduikis
12.	Pietvakarių Pamyras, IV alpiada	1974	V.Viršilas
13.	Tian Šanis, Tujuksu kalnagūbris	1976	D.Makauskas
14.	Tian Šanis, Karakolo tarpeklis	1976	A.Petrauskas
15.	Gisaro kalnagūbris, Fanų kalnai	1977	V.Čapkevičius
16.	Gisaro kalnagūbris, Fanų kalnai	1978	R.Cicėnas
17.	Pamyro Alajus, Dugabos raj.	1979	D.Makauskas
18.	Fanų kalnai	1979	V.Čapkevičius
19.	Tian Šanis	1979	V.Stepulis
20.	Fanų kalnai, Zindono raj.	1980	R.Neverauskas
21.	Kaukazas, Uzunkolo raj.	1981	A.Petrauskas
22.	Centrinis Kaukazas, Ušbos raj.	1981	A.Pódolinskas
23.	Kaukazas, Uzunkolas	1981	A.Rutkauskas
24.	Centrinis Kaukazas, Elbruso raj.	1982	E.Bajoras
25.	Pamyras, Kičik Alajaus raj.	1982	A.Gudelis

1	2	3	4
26.	Centrinis Pamyras, Komunizmo virš.r.	1982	A.Gudelis
27.	Kaukazas, Avadharos raj.	1983	J.Jurgelionis
28.	Gisaro kaln., Fanų kalnai, Siamos tarp.	1984	A.Gudelis
29.	Pietvakarių Pamyras, Šachdaros raj.	1984	A.Gudelis
30.	Pamyro Alajus, Matčos raj.	1985	E.Klikūnas
31.	Pamyras, Lenino virš.raj.	1987	K.Balciškis
32.	Kaukazas, Eridago virš.raj.	1987	A.Gudelis

Lentelėje nurodyti faktiniai, o ne oficialūs renginio vadovai (kartais jie nesutampa).

↓ lentelę neįtraukti kai kurie renginiai, vykę tik alpinistinėse stovyklose su kelialapių programomis.

TARPTAUTINĖ ALPINISTŲ ORGANIZACIJA

UIAA - United International Alpinism Association - Tarptautinė alpinistinių asociacijų sąjunga - tai jungiantysis ir patariantysis tarptautinis organas, kurio tikslas - palaikyti ir vystyti santykius tarp alpinistinių asociacijų, keistis informacija, nagrinėti ir spręsti principines tarptautinio pobūdžio alpinizmo problemas.

Nuo 1876 metų, kuomet Ansi Eks le Ben (Prancūzija) įvyko pirmasis tarptautinis alpinistų kongresas, praėjo daug metų, įvyko keletas kongresų: Grenoblyje (1877 m.), Ženevoje (1879 m.), Zalsburge (1882 m.), Paryžiuje (1990 m.), Monake (1920 m.), Zakopanėje (1980 m.). 1932 metais Šamoni (Prancūzijoje) eiliniame suvažiavime buvo įkurta Tarptautinė alpinistinių asociacijų sąjunga. Pirmasis jos prezidentas Šarlis Egmonas D'Arsi vadovavo Sąjungai 32 metus, vėliau tapo garbės prezidentu. Nuo to laiko (išskyrus karo metus) vyko Generalinės asamblėjos įvairiuose miestuose.

Aukščiausias UIAA organas - Generalinė asamblėja, kuri šaukiama ne rečiau kaip kartą per du metus, tačiau paprastai jos vyksta kasmet. Tarp Generalinių asamblėjų visus klausimus sprendžia vykdomasis komitetas, kurį sudaro 7 šalių atstovai - UIAA įkurėjai (Austrija, Didžioji Britanija, Italija, Prancūzija, VFR, Šveicarija, Jugoslavija) ir penki nariai, renkami trijų metų laikotarpiui. Prezidentas ir viceprezidentas išrenkami 4 metams ir sekančiai kadencijai negali būti perrinkti. UIAA yra keletas nuolat ir laikinai veikiančių techninių padalinių: saugumo, gelbėjimo darbų, darbo su jaunimu komisijų ir kt. Šiuo metu yra 5 komisijos. Kelis kartus per metus leidžiama informacinis biuletenis. UIAA vieta yra ta, kur tuo metu gyvena jos prezidentas. Oficialios kalbos - prancūzų, vokiečių, anglų ir italų. UIAA veikla finansuojama narių įnašais. Įnašų dydis nustatomas pagal specialią skalę ir priklauso nuo užregistruotų alpinistų ir klubų skaičiaus šalyje.

UIAA taip pat analizuoja nelaimingus atsitikimus, įrengia prieglaudą kalnų rajonuose, kuria ženklus, organizuoja meteorologinę tarnybą, gamtos apsaugą, sudaro alpinistinio inventoriaus, žymimo UIAA ženklų, specifikacijas, rengia kursus, seminarus ir t.t.

1966 metų rugsėjo 4 dieną Generalinė UIAA asamblėja Kurmajere (Italija) vienbalsiai nutarė priimti TSRS į savo gretas. Ofi-

ciali Tarybų Sąjungos įstojimo į UIAA data laikoma 1967 metais, kuomet TSRS patvirtino savo sutikimą ir įmokėjo pirmąjį nario mokestį.

1988 metų pradžioje UIAA vienijo 45 organizacijas, 3 mln. 41 tautybės alpinistų. Reikia tikėtis, kad netolimoje ateityje ir Lietuva taps UIAA nariu.

UIAA MARŠRUTŲ KLASIFIKACIJA IR
JŲ APRAŠYMAS

1967 metų UIAA asamblėjoje Madride tuometinis Amerikos alpinistų klubo prezidentas Fricas Vesneris ir Ispanijos alpinistų federacijos prezidentas Feliksas Toresas pasiūlė peržiūrėti tarptautinę alpinistinių maršrutų klasifikaciją, galiojančią nuo 1947 metų. 1971 metais UIAA asamblėjoje buvo priimta vieninga maršrutų įvertinimo sistema, su neįžymiais pakeitimais galiojanti ir dabar. Pagrindinis naujos sistemos reikalavimas - atskirti maršrutus, įveikiamus laisvu lipimu, nuo maršrutų, kuriems įveikti naudojami dirbtiniai atramos taškai. Visi maršrutai skiriami į 6-ias (I-VI) sudėtingumo kategorijas (s.k.).

Šešios sudėtingumo kategorijos yra šios:

- I - lengva,
- II - pakankamai lengva,
- III - pakankamai sunku,
- IV - sunku,
- V - labai sunku,
- VI - labai sunku (ribinis sunkumas).

Žemiau pateikiame skirtingo sudėtingumo maršrutų kategorijų apibūdinimą:

- I - Neįžymūs sunkumai. Paprasčiausias laipiojimas. Rankos padeda palaikyti pusiausvyrą. Pradedantys alpinistai naudoja virvę saugumui.
- II - Vidutiniai sunkumai. Lipant naudojamos atramos rankoms ir kojoms (trys atramos taškai). Treniruoti laipiotojai kopia be virvės arba su vienkartinę sauga, panaudodami reljefo ypatumus.
- III - Pakankamai dideli sunkumai, saugai naudojami kabliai. Vertikalioms atkarpoms, turinčioms pakankamai gerų kybių, įveikti reikia daug pastangų, jėgų. Tai riba vidutinio pajėgumo laipiotojams. Būtina panaudoti daugelį techninių elementų.
- IV - Dideli sunkumai, kuriuos įveikti gali didelę lipimo patirtį ir sugebėjimų turintys geri nuolatos besitreniraujantys laipiotojai. Naudojami kabliai, įvairūs idėklai,

uolų plaktukai, karabinai.

- V - Labai dideli sunkumai. Naudojami tarpiniai kabliai: saugai - daugeliu atvejų - dviguba virvė. Šiam maršrutui įveikti reikia daug jėgų, geros lipimo technikos, ką gali tik labai geri uolų laipiotojai, turintys didelę patirtį. Ilgi V kategorijos maršrutai - labai rimtas išbandimas alpinistui.
- VI - Ypač dideli sunkumai: labai mažai kybių rankoms ir kojoms - reikia labai stiprių pirštų falangų, specialaus fizinio, techninio, psichinio pasiruošimo. Gausu pavojų. Nėra aikštelių saugojimui, nakvynei. Dažnai laisvas lipimas derinamas su lipimu panaudojant DAT. Lipant naudojama daug kablių, karabinų, kopetėlių.

VI s.k. maršrutą laisvu lipimu sugeba įveikti geriausi laipiotojai, būdami geriausios sportinės formos, su šiuolaikine technika, esant geroms sąlygoms (sausos uolos). Žiemą ar blogo oro sąlygomis laisvu lipimu tokie maršrutai neįveikiami.

Kiekviena kategorija, pradedant III, turi žemutinę (-) ir viršutinę (+) ribas. Taigi gaunama tarsi 14 gradacijų sistema (žr. lentelę "Alpinistinių maršrutų klasifikacija"). Maršrute, kuris įveikiamas laisvu lipimu, kabliai, kilpos bei visi dirbtiniai elementai panaudojami tik saugai. Kopimas su kabliais - mažiau sudėtingas (žymimas A1). Maršrutai kurie įveikiami su dirbtinėmis atramomis, žymimi raide A, pridedant skaitmenis nuo 0 iki 4, jei dar panaudojami plėstiniai kabliai, pridedama raidė e, pvz.:A2e.

Maršrutų, įveikiamų naudojant dirbtinius atramos taškus (DAT), gradacija

- A0 - Panaudojama nedidelis skaičius kablių, kaip atramos taškų rankoms ir kojoms. Kopetėlės nenaudojamos.
- A1 - Kabliai ir kitos pagalbinės priemonės pakankamai lengvai įkalami. Atkarpos įveikimui nereikia ypatingos jėgos ir ištvermės.
- A2-A4 - Dideli sunkumai kalant kablius (monolitinės uolos, grublėtas paviršius, birios uolos, karnyzai, atlošumas ir

t.t.); reikia didelių fizinių pastangų.

Pažymėtina, kad alpinistai vertina laisvą lipimą, o ne lipimą panaudojant dirbtinius atramos taškus.

Maršruto sudėtingumas įvertinamas esant normalioms sąlygoms. Priklausomai nuo maršruto sudėtingumo kategorijos naudojama tam tikras skaičius kablių. Normaliomis sąlygomis panaudojus didesnę skaičių kablių, maršruto įveikimas mažiau sudėtingas, mažesnė sudėtingumo kategorija.

Ledo ir sniego maršrutai paprastai pagal UIAA neklasifikuojami, kadangi sunku įvertinti sniego, ledo stovį, struktūrą. Nurodomas atstumas, taip pat sniego, ledo stovis kopimo metu, lavinų, griūčių galimybės, sienelių aukštis ir atstumas.

Kombinuoti maršrutai įvertinami pagal uolų atkarpų sudėtingumo kategoriją. Bendras tokio maršruto įvertinimas susideda iš jo atkarpų sudėtingumo ir faktinio maršruto ilgio nustatymo. Paprastai atsisakoma abstraktaus įvertinimo vienu skaitmeniu.

Maršruto aprašyme paprastai pateikiami šie duomenys:

- pirmųjų įkopėjų vardai, kopimo data;
- atkarpų sudėtingumo kategorija pagal UIAA klasifikaciją, panaudojant UIAA pažymėjimus;
- sienos aukštis, bendras ilgis, atkarpų ilgis, vidutinis įveikimo laikas, rekomenduojamas kopimo laikas;
- kopimui reikalingas inventorių, virvių ilgis;
- bendras maršruto vaizdas, jo palyginimas su kitame rajone ir kitose kalnų sistemose esančiais maršrutais;
- nusileidimo keliai.

TSRS laikomasi UIAA klasifikacinių principų, maršrutų pagal sudėtingumą klasifikavimo į 6-ia. kategorijas. I-V s.k. maršrutai skirstomi į dvi puskategorijas: A ir B, pvz.: 1B, 4A ir t.t.

Šiuo metu TSRS suklasifikuota apie 4800 maršrutų įvairiose kalnų sistemose. Mūsų šalyje maršruto įvertinimas skiriasi nuo UIAA įvertinimo. Įvertinamas visas maršrutas, jam suteikiama sudėtingumo kategorija, taip pat įvertinamos atskiros atkarpos. VI s.k. maršrutus kasmet tvirtina specialią TSRS alpinizmo federacijos komisija, už tokio sudėtingumo įkopimą gaunami balai TSRS alpinizmo sporto meistro normatyvui. Apraše atskiros maršruto atkarpos įvertinamos pagal UIAA reikalavimus, naudojant UIAA pažymėjimus, papildomus simbolius. Braižant schemas, be UIAA sutartinių pažymėjimų, naudojama dar daug papildomų. Visi maršrutai, kurie

įskaitomi suteikiant sportinį atskyrį, turi būti klasifikuoti.

Ataskaitai naudojama atitinkama TSRS alpinizmo federacijos patvirtinta forma. Ataskaitos pagrindiniame lape - įkopimo pase - nurodoma viršūnės pavadinimas, sudėtingumo kategorija, kopimo klase, rajonas, maršruto orientacija, pateikiami techniniai duomenys: aukščių skirtumas, maršruto ilgis, vidutinis atstumas, penktos ir šeštos kategorijos maršrutų atkarpų ilgis. Čia pateikiami duomenys apie kopimo metu panaudotą techniką: kiek įkalta kablių, kiek iš jų panaudota dirbtiniams atramos taškams ir t.t. Nurodoma, kiek laiko truko maršruto įveikimas. Taip pat pateikiamos objekto foto - nuotraukos, įvairūs grafikai.

Alpinistinių maršrutų klasifikacija

UIAA klasifikacija	JAV Josemitų rajone naudojama klasifikacija	JAV naujoji klasifikacija	Tatruose naudojama klasifikacija	Čekų Tatrų ruose naudojama klasifikacija	VDR Saksonijoje naudojama klasifikacija
1	2	3	4	5	6
II	5,0	3			II
III ⁻	5,2	4,0			III
III	5,2	5,0			III
III ⁺	5,3	5,01			IV
IV ⁻	5,4	5,02			IV
IV	5,5	5,3			V
IV ⁺	5,6	5,4			V
V ⁻	5,7	5,5			VI
V	5,8	5,6	VIIa		VI
V ⁺	5,9	5,7	VIIb	V ⁻	VIIa
VI ⁻		5,8	VIIc		VIIa
VI	5.10a	5,9		V	VIIb
VI ⁺	5.10b	5.10 ⁻	VIIIa	V ⁺	VIIc

1	2	3	4	5	6
VII ⁻	5.10c	5.10	VIIIb		VIIId
VII	5.11d	5.10 ⁺	VIIIc	VI ⁻	
VII ⁺	5.11a	5.11 ⁻	IXa	VI	VIIe
VIII ⁻	5.11b	5.11	IXb	VI ⁺	
VIII	5.11c	5.11 ⁺		VII ⁺	
VIII ⁺	5.11d	5.11 ⁺⁺	IXc	VII	
IX ⁻	5.12a	5.11.B1 ⁻	X		
	5.12b				
IX	5.12c	5.11.B1	Xa		
IX ⁺	5.12d	5.11.B1 ⁺	X ⁺		
X	5.13	5.11.B2	Xc		

Pastaba: Patektoji lentelė - orientacinė.

ALPINISTINIŲ EKSPEDICIJŲ ORGANIZAVIMAS. REKOMENDACIJA

Dar visiškai neseniai, iki 1989 metų vasaros, norint suorganizuoti alpinistinę ekspediciją, darbus reikėdavo įvykdyti tam tikra griežtai nustatyta tvarka, be ko ekspedicija buvo neįmonoma. Daugelis minėtų darbų nereikalingi, biurokratinio pobūdžio. Deja, visa tai įtraukta į TSRS sporto komiteto ir TSRS alpinizmo federacijos parengtas taisykles:

1. Rajono parinkimas, žvalgybą, informacijos apie jį surinkimas. Privažiavimo, transportavimo, evakuacijos kelių numatymas, bazinės stovyklos vietos parinkimas.

2. Dalyvių ir kandidatų sudėties numatymas. Atrankos kriterijų paruošimas. Pasiruošimo ekspedicijai planai, jų kontrolė.

3. Instruktorių ir trenerių sudėtis (reikalingi smulkūs duomenys apie visus dalyvius ir instruktorius: pavardė, vardas, tėvo vardas, gimimo metai, sportinė ir instruktoriaus kvalifikacija, paso duomenys, adresas, darbovietė, jos adresas).

4. Šamatos sudarymas. Finansiniai klausimai.

5. Ekspedicijos dokumentacijos paruošimas, suderinimas (čia būtina pažymėti, kad iš anksto visus organizacinius klausimus reikia derinti su TSRS sporto komitetu, Alpinizmo federacija, Alpinizmo valdyba).

6. Inventoriaus gamyba, gavimas, paruošimas:

- a) sportinis inventorių,
- b) bazės ir maisto paruošimas, ūkinis inventorių,
- c) abužiai, avalynė.

7. Radijo stotys (leidimai jas gabenti ir jomis naudotis).

8. Medicininis aprūpinimas (gydytojas, vaistinė).

9. Gelbėjimo fondo suformavimas.

10. Maisto produktai. Jų įsigijimas, perdirbimas, įpakavimas.

11. Ekspedicijos daiktų pergabenimo klausimai (konteineris).

12. Paraiškų įvairioms pirmenybėms. Planų (mokomųjų, treniruočių, sportinių ir kt.) sudarymas.

13. Bilietų parūpinimas kelionei.

14. Kuras.

15. Reklama.

16. Spec. transportas (malūnsparnis, asilai, arkliai, nešikai ir pan.).

Pažymėtina, kad kiekvienam smulkiam klausimui išspręsti dažnai reikia daug energijos ir pastangų. Štai, pavyzdžiui, pateikiamas alpinistinio sportinio inventoriaus sąrašas. Inventoriaus kiekis, jo rūšis priklauso nuo ekspedicijos rajono, dalyvių skaičiaus, jų kvalifikacijos, metų laiko, ekspedicijos tikslų ir kt.

Dokumentų kiekį ir formą reglamentuoja "Alpinizmo taisyklės", kurios gana dažnai keičiasi. Atsiranda vis naujų papildymų.

Išankstinė dokumentacija:

- 1) informacinė kortelė (1 egz. - TSRS sporto komitetui ir AF, 2 egz. - rajono KGT - kontrolės-gelbėjimo tarnybai);
- 2) KGT patvirtintas dokumentas, leidžiantis organizuoti tikrą renginį.

Patvirtinanti dokumentacija:

- 1) įsakymas apie renginio vykdymą (jį išleidžia renginį ruošianti dokumentacija);
- 2) mokomojo, treniruočių ir sportinio darbo planas;
- 3) politinio auklėjimo darbo planas;
- 4) instruktorių (trenerių) ir dalyvių sąrašai;
- 5) varžybų (ar renginio) nuostatai;
- 6) komandų ir dalyvių sąrašai su nurodytais kopimo objektais.

Einamoji dokumentacija:

- 1) renginio potvarkių knyga;
- 2) išėjimų į aukštumą zoną registracijos knyga;
- 3) radijo ryšio žurnalas;
- 4) medicininės kontrolės žurnalas (su spec. form. s medicininėmis kortelėmis);
- 5) patikslinti kalendoriniai (darbo) mokomieji-treniruočių ir sportiniai planai (juos patvirtina ekspedicijos vadovas arba vyr. treneris);
- 6) sportinių įkopimų ir kvalifikacijos kėlimo planai;
- 7) aplankas su maršrutiniais lapais ir rašteliais iš kontrolinių turų, nuo viršūnių.

Atsiskaitomoji dokumentacija:

- 1) ataskaita pagal nustatytą formą (po 1 egz. - TSRS sporto komitetui ir AF; 1 egz. - KGT; 2 egz. - organizavusiai renginį organizacijai);
- 2) įkopimų ataskaitos pirmenybėms pagal spec. formą;
- 3) žinios apie įkopimus (siunčiama ten pat, kaip ir atas-

kaita pagal nustatytą formą). Be minėtos dokumentacijos, dar yra daug dokumentų, kurių reikalauja: KGT (leidimas radijo stotims gabenti ir naudotis jomis, treniruočių vietų aktavimo dokumentai ir t.t.); renginį organizuojanti organizacija (buhalteriniai dokumentai ir t.t.); dokumentai-leidimai (pvz., atleidimas iš darboviečių, leidimai į pasienio zoną ir t.t.).

Be minėtų dokumentų, kiekvienas dalyvis privalo turėti šiuos dokumentus:

- 1) pasą,
- 2) alpinisto knygelę,
- 3) sportinės kvalifikacijos knygelę,
- 4) draudimo polisą,
- 5) sveikatos pažymėjimą (forma Nr.061/Y iš fizikultūrinio dispenserio su įrašu);

6) gelbėtojo kvalifikaciją patvirtinančią knygelę.

Instruktoriai ir treneriai dar privalo turėti:

- 1) instruktoriaus pažymėjimą,
- 2) instruktoriaus alpinistinę įskaitų knygelę,
- 3) leidimą iš savo draugijos dirbti minėtame renginyje instruktoriumi ar treneriu.

Alpinistai, dalyvaujantys čempionatuose, privalo turėti ir alpinisto įskaitinę knygelę (spec. forma, kurioje nurodyti visi atlikti įkopimai, komandų sudėtis, viršūnės pavadinimas, maršrutas, jų sudėtingumo kategorija, maršruto pobūdis, kiti duomenys), taip pat priedus prie sveikatos pažymėjimo (EKG, kraujo tyrimus).

Kaip matoma iš pateiktų dokumentų sąrašo, jų kiekis yra nepateisinamai didelis. Vakarų Europoje ir visame pasaulyje alpinizmas vystosi be šio biurokratizmo.

AUKŠTUMŲ ALPINIZMO SPECIFIKA

Vis daugiau žmonių, įvairiai pasirengusių, su nevienoda patirtimi, važiuoja į kalnus įveikti 7000 m ir didesni aukštį.

Nedidelis aukščio skirtumas tarp Elbruso (5633 m), Lenino (7127 m) ar Korženevskajos (7105 m) viršūnių, spartus didelio aukščio (iki 1,5 km) įveikimas kopiant iš "11 prieglaudos" (4069 m) iki Elbruso viršūnės dažnai nuteikia būsimus įkopėjus į septynių tūkstančių metrų aukštį optimistiškai, kas baigiasi neigiamais rezultatais. Iš kitos pusės, yra nemažai ir tokių, kurie, neįvertindami dabarties reikalavimų, aukštuminiams įkopimams ruošiasi, remdamiesi TSRS leidžiama literatūra, kurioje aprašoma prieš daug metų naudoti įkopi taktika ir tempai. Ir tai tampa nesėkmių priežastimi.

Vykstant į aukštus kalnus galima turėti skirtingus tikslus (nekalbant apie tai, kad visiems reikia grįžti sveikiems). Galima stengtis įkopti visiems, arba visai ekspedicijai dirbti tik tam, kad bent pora jos dalyvių pasiektų viršūnę.

Pasistengsime trumpai supažindinti su tuo, kas jūsų laukia kopiant į 7000 m aukštį, kaip reiktų ruoštis įkopimams, kiek laiko jie trunka.

Taigi, jūs su draugais nutarėte įkopti į 7000 m kalną, esantį Tarybų Sąjungoje. Jei planuojate kopti į tokį ar dar didesnį aukštį už TSRS ribų, tai pasiruošimo ir įkopimo taktika bus kitokia.

Surinkote bendraminčių grupę, turite pinigų, įsigijote inventorių, apsirūpinote produktais. Bilietai užsakyti pirmyn ir atgal, susitarta dėl mašinų ir malūnsparnių.

Turint mėnesį laiko reiktų planuoti mažiausiai du įkopimus. Jūsų grupėje įvairaus fizinio pasiruošimo, turintys nevienodą patirtį žmonės: kai kas jau spėjo pabuvoti Elbruse, Kazbeke, viršūnėse virš 6 km Pietvakarių Pamyre, kai kas Koloje žiemą ar Kurpatuose vasarą. Bet jūsų tikslas - visiems įkopti į 7000 m aukštį. Todėl geriau pasiruošę privalės dirbti daugiau už kitus, eiti taip, kad "nenubarstyti" draugų ir nepervertintų savo jėgų. Net jeigu tarp jūsų yra net vienas kitas pabuvojęs tokiaame aukštyje, dar nereiškia, kad jų patirtimi galima akiai pasikliauti ...

Taigi, jūsų grupė viename iš Azijos miestų. Kroviniai jau laukia jūsų. Anksti rytą - į mašinas ir pirmyn, ten kur laukia malūnsparnis. Po 3-4 dienų nuo išvykimo iš namų jūs atsiduriate maždaug 4 km aukštyje.

N e r e k o m e n d u o t i n a neturint kopimo į Lenino, Korženevskajos ar Komunizmo viršūnes patirties, kopti į Chan Tengrį ar Revoliucijos viršūnes, nes jas įveikti reikia lengvai, o ne kenčiant.

Kitą dieną atliekate visus stovyklos darbus, ir prasideda aktyvi aklimatizacija. Pernakvojate vietoje, kur prasideda įkopimo maršrutas, kad ankstų rytą, jei įmanoma, pakiltumėte iki 5000 m aukščio. Pasiekę numatytą aukštį, grįžtate į bazinę stovyklą, papėdėje palikę palapines ir dalį krovinių.

N i e k a d a n e p a t a r t i n a tarpinėje stovykloje palikti, o visada turėti su savimi: "kates", 8 mm apie 12-15 m ilgio virvę, radijo siųstuvą, ledkirtį, spaustuką, 3-5 karabinius, 2-3 ledo kablius, vaistinėlę, izoliacinį kilimėlį, gertuvę su stipria saldžia arbata ar kava, esant galimybei - skraistę (polietileno plėvelę, padengtą auksiuku), kompasą. Jūs privalote būti pasiruošęs savo jėgomis išlipti iš plyšio, taip pat suteikti realią pagalbą patekusiam į nelaimę.

Visais atvejais kopiant į kalnus pageidautina, kad kuprinės svoris būtų 15-25 kg. Labai gerai, kai pirmas išėjimas pakankamai ilgas, o aukštyn pakylama ne mažiau kaip pusę kilometro. Pvz., esant prie Lenino viršūnės Ačik Tašo rajone patartina eiti ne į Petrovskio viršūnę, o iki Lenino viršūnės papėdės. Fortambeko ledyno rajone įveikti bent trečdalį Burevestniko keteros, o ne lipti prie Balto akmens. Korženevskajos rajone eiti pro "Dulkėtą aikštelę" ir pasikelti iki vandens, ten nakvoti, neiti į Keturių viršūnę. Ruošiantis įkopimui į Korženevskajos viršūnę, pasikelti Romanovo ar Budanovo keliu ir, perkirtus ledyną, apsinakvoti. Eiti iki pat maršruto pradžios šiuo atveju per toli. Tai svarbu, kai mažai laiko. Turint daugiau laiko, be abejo, įdomu plačiau susipažinti su rajonu. Tuomet galima pavaikščioti ir po aplinkines viršūnes, nors tai nėra racionalu, nes nepastebimai alpinistai atsipalaiduoja, darosi sunkiau reguliuoti tempą ir savijautą.

Po nakvynės sugrįžus į bazinę stovyklą, lieka pusdienis laisvo laiko ir dar kita diena - poilsiui ir pasiruošimui. Po laisvos

dienos išeinatė į antrą - pagrindinį aklimatizacinį žygį. Palai- komas toks patėjimo tempas ir kvėpavimo ritmas. Nakvynės vieta pasiekama 1/3 ar 1/2 karto greičiau. Tolesnės nakvynietės turi būti 5100-5500 m ir 6100-6400 m aukštyje. Tai pats sunkiausias įkopimo etapas, reikalaujantis daugiausia fizinių, moralinių, psichologinių pastangų. Praktentėjus šį etapą, įkopimas nesudaro didelių sunkumų, nes po poilsio 6100 m aukštyje nesunku pakilti dar 1-1,5 km. Po nakvynės šimtu metrų didesniame aukštyje tai atliekama dar lengviau. Kopiant į 7500 m viršūnę dar reikia nakvoti tarpinėje stovykloje maždaug 6700-6800 m aukštyje.

Antrojo aklimatizacijos etapo pabaigoje po nakvynės virš 6 km aukščio, reikia iškart nusileisti į bazinę stovyklą. Jei įkopimo spėjate grįžti į šturminę stovyklą (paskutinę nakvynės vietą) iki 18 val., tai greit, be jokio poilsio, surinkus mantą patartina nusileisti į 6 km aukštį, priešpaskutinę nakvynės vietą. Kitą dieną grįžtama į bazinę stovyklą.

Po trijų dienų poilsio bazinėje stovykloje galima ruošti kitam įkopimui pagal šį grafiką: pirmą dieną - maždaug iki 6100 - 6300 m; antrą - iki 6900-7100 m, trečią dieną - viršūnę ir nusileisti iki 6 ar 5,5 km aukščio arba - tiesiai į bazinę stovyklą.

Dar po 3-4 dienų poilsio galite tiesiai iš bazinės stovyklos, išėję trečią-ketvirtą val. ryto, pasikelti į 7000 m aukštį ir nusileisti žemyn mėsinių įkopimų keliu. Savaiame suprantama, turi būti geras oras, nes einama be palapinės, miegmaišių. Šiuo atveju sugedus orui, užslinkus rūkui, reikia nedelsiant pasukti atgal.

Tiek į pirmą, tiek į antrą aklimatizacinį žygį reikia eiti ir blogu oru, jei yra pakankamas matomumas ir nėra griūčių pavojaus.

Kokie fiziniai pojūčiai laukia jūsų? Tik atvykus į bazinę stovyklą (kalbama apie daugumą žmonių) jaučiamas pakilimas (euforija). Norisi daugiau judėti, garsiau ir daugiau kalbėti, linksmama. Tokia būseną gali trukti nuo kelių valandų iki poros dienų.

Vėliau, jei žmogus silpniau pasiruošęs, atsiranda apatija, galvos skausmai, pykinimas, mieguistumas ir absoliutus nenoras judėti, o tai yra būtina. Reikia visą laiką ką nors dirbti, nesukubant stengtis visą laiką judėti. Dienos metu negulėti, vakare eiti miegoti kiek anksčiau. Reikia stengtis įvertinti savo elgesį, jėgas, pvz., iškraunant mašiną nešti mažiau negu jums įprasta.

Pirmomis dienomis labai svarbu neperšalti ir nepersikaitinti. Nepamirškite, kad kalnuose pavėsyje bus šalta, atokaitoje - karšta, o pučiant vėjeliui - ir saulėje vėsoka. Tad netingėkite renginėtis. Labai svarbu šilčiau apsirengti prieš pradėdami vesti, o ne atvėsus ar sušalus. Pirmomis dienomis ypač troškina. Gerkite dienos metu labai saikingai, o prieš eidami miegoti - tiek, kiek norisi. Galima ir nakčiai padėti gertuvę į vilnonę kojine ar specialų maišelį iš termozoliacinės medžiagos. Napatartina gerti gryną vandenį - džiovina burną. Reikėtų pratintis dieną vartoti mažiau skysčių, ypač einant. Nuo sauso oro gali pradėti smarkiai džūti burna, trūkinėti gleivinė. Tada reikia su savimi turėti gertuvę su gerimu, turinčiu įvairių mineralinių medžiagų. Kartkartėmis suvilgyti burną gurkėneliu vandens.

Išėjus iš stovyklos, 15-20 min. reikia sustoti, pasitvarkyti apavą, kuprinę ir apsirengti taip, kaip reikia. Einant reikėtų kuo rečiau sustoti. Jei kelyje nėra pavojų, pvz., plyšių, nėra kia pereiti sraunių upių - patogiau kiekvienam eiti įprastu tempu, bet per daug neatsilikti. Stipriausias turi nešti palapinę, pirmą, kad atėjęs galėtų įrengti stovyklą, paruošti gerimą. Pusiau- kelėje reikia numatyti ilgalaikį poilsį - iki 2 val., ypač aklimatizacijos metu, kopiant į didesnę kaip 5 ir 6 km aukštį; nepattingai pastatyti palapinę (nuo karščio ar šalčio), išsivirti valgymo, nusnausti pusvalandį. Čia paaiškėja, kaip kas jaučiasi, kam reikia pagalbos.

Aklimatizacijos metu visuomet būna sunku. Eiti būtina vienu tempu ir be sustojimų. Po poilsio turite pradėti eiti sulėtintu tempu ir tik po 7-10 žingsnių pereiti prie normalaus įprastinio tempo. Laikui bėgant vis dažniau norisi (ypač didesniame aukštyje) sustoti pailsėti, tad reikia numatyti, iki kur eisite be poilsio, o visų geriausia pradėti skaičiuoti žingsnius. Pvz., atstumas iki tarpinio tikslo - 200-500 žingsnių (jei labai sunku - 50). Einant skaičiuoti žingsnius "apgaudinėjant" save, kelis kartus pakartoti tą patį skaičių. Jei artėjant prie numatyto tarpinio tikslo, jau po 40 ar 150 suskaičiuotų žingsnių sutrinka kvėpavimo ritmas, sustokite, pailsėkite, geriau nesisėsti. Praėjus kelias tokias žingsnių "serijas", galima ir pasėdėti 2-3 min. Jeigu pasidaro sunku eiti, tai geriau eiti ne vienam. Jei aiškiai matyti, kad kam nors sunku eiti: dažnai sustoja, sėdasi, blogai kvėpuoja, reikia duoti atsigerti ko nors saldaus, palengvinti kup-

rinę, o atėjus į nakvynės vietą, neleisti ilsėtis, versti dirbti kartu su visais. Įrengus stovyklą, reikia pasikeisti rūbus, tiesiogiai esančius prie kūno. Aklimatizacijos metu gali skaudėti galvą, pykinti. Tai reikia prakęsti. Ar gera aklimatizacija, nesunku patikrinti papurčius galvą - jei neskauda, viskas tvarkoje. Jei skauda - aklimatizacija dar tebevyksta. Reakciją aukščiui galima nustatyti taip: patogiai įsitaisius palapinėje, sugauti paleistą popieriaus lapą tarp pirštų. Jei nesugaunate - reakcija prasta. Reakcijos greitį galima nustatyti su chronometru namie, bazinėje ir tarpinėse stovyklose.

Kuo sunkesni nešuliai, kuo statesnis ir aukštesnis kalnas, tuo sunkiau kvėpuoti. Galima kvėpuoti įvairiai, bet būtinai toliai, pvz., keliant koją - įkvėpti, iškvėpti; nuleidžiant koją - įkvėpti, iškvėpti (galima ir po 2 kartus). Kvėpavimas turi būti normalus, lygus, gilus, o ne kaip žuvies, išmestos į krantą. Bazinėje stovykloje ir 15 min. po kopimo nustatytų pulso dažnių skirtumas neturėtų viršyti 20-25 kartų. Bazinėje stovykloje po 3-4 dienų pulso dažnis turėtų būti toks pat, kaip namie, ar 10-15 k. didesnis. Kraujospūdis - praktiškai toks, kaip ir namie.

Prieš antrą aklimatizacinį įkopimą reikėtų pasitikrinti pasgydytoją.

Vidutiniškai pasirengusiems alpinistams patartina įkopimą į viršūnę pradėti 10-12-tą dieną po atvykimo į bazinę stovyklą, ne anksčiau. Gerai po išėjimo į viršūnę sugrįžti poilsiui į bazinę stovyklą. Po tam tikros aklimatizacijos - tam sugaištama 3-4 valandos - gerai išsimaudyti, gauti įvairesnio maisto, pakeisti aplinką, veidus. Tai padeda geriau atsistatyti fiziškai ir psichiškai.

Grįžtant nereikėtų užmiršti sudeginti visas šiukšles, o stiklinę ir metalinę tarą sunėsti į bazinę stovyklą. Iš bazinės stovyklos visas šiukšles išsivežti. Metalines konservų dėžutes galima pirma iškaitinti, po to suploti, nereikia užkasinti; visa tai mieste išmesti į konteinerius. Tarpinėse stovyklose reikėtų įrengti tualetus.

Trumpai apie pasiruošimą aukštuminiams įkopimams

Visada reikia atsiminti, kad būdamas kalnuose, tu esi ir gelbėtojas. Tad bendras fizinis pasiruošimas būtinas. Visos raumenų grupės turi būti paruoštos darbui, nes gali tekti nešti nukentėjusius, kelti ar nuleidinėti svorį, kasti, ilgą laiką būti nepatogioje padėtyje, miegoti nepatogiomis sąlygomis ir t.t. Tenka greit įveikti ir aukščių perkirčius. Atvykus į kalnus, daug greičiau, negu jums norėtusi, teks kibti į darbą. Aukštuminiams įkopimams didelę reikšmę turi ne tik ištvermė, fizinis pasiruošimas, bet ir moralinis pasirengimas bei sugebėjimas atlikti didelės apimties ilgalaikį darbą. Lengviausia tai pasiekia, ma bėgiojant krosus. Bėgioti reikia pastoviai ilginant atstumą, didinant greitį ir sunkinant bėgimo sąlygas. Bėgti reikia bet koku oru. Patartina turėti tą pačią aprangą ir 15-20°C, ir 10-15°C oro temperatūroje, bėgti be pirštinių, neuždengti ausų, jei jos neapšalusios. Reikėtų pasirinkti gana ilgą 3-5 km trasą su pakilimais. Bėgioti būtina ir šviesiu, ir tamsiu paros metu. Vėlyvą rudenį tai nesunku. Bėgioti mišku per žolę, tarp medžių, naujais, neįprastais keliais. Tokias pat treniruotes rengti ir tamsoje. Tai labai stiprina čiurnas, verčia neatsilikti nuo draugų. Pavasariop kroso metu reikia nubėgti 20-30 km. Svarbu, kad bėgdami savo trasą (3-5 km ilgio) kiekvieną ratą prabėgtume vienodu greičiu. Kiekvieną kilometrą reikia stengtis įveikti per 4-5 minutes. Jei vyras kilometrą bėga ilgiau kaip 5 minutes, vadinasi, jo pasiruošimas yra maždaug vidutinio lygio. Moterys, bėgdamos 15-20 km, 1 km turi įveikti per 6-7 minutes. Jei tai pavyko, tolesnėse treniruotėse reikia stengtis šiuos rodiklius viršyti. Kad nebūtų nuobodu, krosus reikia bėgioti su pagreijimais; bėgdami į kalną, turite greitėti, o užbėgus bent jau 25 m, prabėgti dar greičiau. Finišavus joku būdu nesustoti, o dar pabėgti. Tas pats ir kalnuose, ypač dideliame aukštyje. Prieš sustojant būtina 2-3 žingsnius dar sulėtinti ir praleisti kitus. Bėgdami sekite kvėpavimą - jis turi būti tolygus, gilus, aktyvus. Pradžioje nubėgus ilgesnius atstumus aktyviai kvėpuojant, kitą dieną jaučiami visi krūtinės ląstos raumenukai. Po bėgimo rekomenduotina prisitraukti (iš karto) ir atsipalaiduoti.

Nemanykite, kad krepšinio, rankinio, futbolo, teniso žaidimas jums kompensuos kroso treniruotes. Jei žaidžiant jūsų pulsas retesnis kaip 150 t/min., tai treniruotė šiuo atveju nenaudinga, nes mažai ugdomos reikalingos savybės, mokėjimas bendradarbiauti su komandos draugais, sugebėjimas greitai orientuotis.

Treniruotis galima ir su temperatūra, ir blogai jaučiantis. Tačiau kalnuose, jau esant virš 4500 m, reikia būti atsargiam, apie jaučiamą **negalavimą** ar net nepasitikėjimą savimi pasakyti įkopimo vadovui. Be abejojimo, yra atvejų, kada reikia kentėti, nes nėra galimybių nusileisti. Kai galima ištis žemyn, nereikia rizikuoti. Kitaip jūsų neteisingas sprendimas - jeigu teks vykdyti gelbėjimo darbus - pakenks ne tik jums, bet, kas svarbiausia, jūsų draugams bei netoli esantiems kitiems įkopėjams. Protingiau laiku nusileisti, išsiaiškinti kas yra ir po dienos kitos maršrutą praeisite daug greičiau ir be rizikos, nes turėsite jau papildomą aklimatizacinį įkopimą.

Šie pratimai skirti praktiškai pirmą kartą kopiantiems į didesnę aukštį, vidutiniškai pasiruošusiems. Sėkmės!

KALNŲ TURISTO, ALPINISTO ATMINTINĖ

I. Vykstant į kalnus būtina žinoti viską apie tai, ko galite tikėtis.

1. Gerai įsivaizduoti maršruto sunkumą, pavojus.
2. Susipažinti su problemomis, kurias patyrė ankstesnės grupės.
3. Žinoti savo galimybes, nelaimės atveju mokėti teikti pirmą medicininę pagalbą.
4. Mokėti kontroliuoti savo sveikatos būklę, įvertinant savo treniruotumą, žinoti pervargimo požymius.
5. Žinoti esamu metu veikiančius faktorius: oro prognozę, sniego būklę, saviįautą.

II. Mokėti galvoti apie kitus.

1. Suprasti vadovo atsakomybę už Jus. Turėti drąsos atsiskyti nuo kelionės, kopimo, jei esate tam nepasiruošęs.
2. Elgtis su kitais taip, kaip norėtumėte, jog su jumis būtų elgtasi.

III. Gerbti vietinius gyventojus.

1. Gerbti jų papročius, tradicijas, gyvenimo būdą.
2. Susilaikyti, nereikšti savo nuomonės, kai ji nesutampa su vietos gyventojų nuomone apie kalnus, alpinizmą, turizmą.

IV. Saugoti gamtą.

1. Negadinti kalnų šlaitų, uolų.
2. Nešiušklinti. Nepalikti nei savo, nei kitų paliktų šiukšlių.
3. Nepažeisti augmenijos, gyvūnų gyvenimo sąlygų.
4. Negadinti, nepažeisti to, kas pastatyta, padaryta žmonių rankomis (užtvary, trobelių, žymėjimo ženklų).

1987 m. geriausių Lietuvos
alpinistų dešimtukai

Moterys

1. Burokaitė J. - 284 tšk.
2. Kripaitytė R. - 237 "
3. Pundziuvienė V. - 231 "
4. Simutienė V. - 227 "
5. Čerkesaitė E. - 199 "
6. Neverauskienė G. - 191 "
7. Statauskaitė K. - 151 "
8. Grigaliūnaitė A. - 139 "
9. Paplauskienė D. - 44 "
10. Bajorienė J. - 40 "

Vyrai

1. Pundzius E. - 778 tšk.
2. Paplauskas V. - 749 "
3. Simutis V. - 558 "
4. Gudelis A. - 538 "
5. Ūsas V. - 533 "
6. Simutis R. - 472 "
7. Lukšas A. - 471 "
8. Leonavičius M. - 364 "
9. Baltuška S. - 423 "
10. Vološkevičius A. - 227 "

1988 m. geriausių Lietuvos
alpinistų dešimtukai

Moterys

1. Pundziuvienė V. - 754 tšk.
2. Burokaitė J. - 250 "
3. Vološkevičienė L. - 233 "
4. Neverauskienė G. - 203 "
5. Bajorienė J. - 197 "
6. Čerkesaitė E. - 196 "
7. Kripaitytė K. - 165 "
8. Statauskaitė K. - 133 "

Vyrai

1. Pundzius E. - 940 tšk.
2. Paplauskas V. - 900 "
3. Baltuška S. - 777 "
4. Ūsas V. - 768 "
5. Kliokys E. - 632 "
6. Paulikas V. - 536 "
7. Gudelis A. - 495 "
8. Dabulskis V. - 315 "
9. Vološkevičius A. - 310 "
10. Simutis R. - 303 "

Alpinizmo instruktoriai
Lietuvoje
(1988 m. duomenys)

Bil. Nr.	Pavardė v.	Katego-rija	Miestas
1	2	3	4
1.	Gudelis A.	I	Kaunas
2.	Makauskas D.	I	Kaunas
3.	Augūnas R.	II	Kaunas
4.	Cicėnas R.	II	Vilnius
5.	Bessonovas P.	II	Vilnius
6.	Bitinas V.	II	Elektrėnai
7.	Mockeliūnas K.	II	Kaunas
8.	Navakas S.	II	Kaunas
9.	Paplauskas V.	II	Panevėžys
10.	Pundzius E.	II	Panevėžys
11.	Šilinskaitė J.	II	Kaunas
12.	Šukys A.	II	Vilnius
13.	Vološkevičienė L.	II	Panevėžys
14.	Zubovas E.	II	Sniečkus
15.	Bajorienė J.	III	Kaunas
16.	Blažaitis Z.	III	Vilnius
17.	Karpovas A.	III	Vilnius
18.	Koncė P.	III	Vilnius
19.	Korolkovas N.	III	Kaunas

1	2	3	4
20.	Korotkova L.	III	Kaišiadorys
21.	Moisenka S.	III	Klaipėda
22.	Nakvosaitė A.	III	Panevėžys
23.	Navickas M.	III	Kaunas
24.	Neverauskas R.	III	Kaunas
25.	Neverauskienė G.	III	Rokiškis
26.	Paulikas V.	III	Kaunas
27.	Petrovas A.	III	Vilnius
28.	Pundziuvienė V.	III	Panevėžys
29.	Sadūnas S.	III	Kaunas
30.	Simutis V.	III	Vilnius
31.	Simutis R.	III	Kaunas
32.	Svirskis A.	III	Kaunas
33.	Virbalis K.	III	Kaunas
34.	Vološkevičius A.	III	Panevėžys
35.	Volungevičius G.	III	Kaunas
36.	Zakarevičius L.	III	Palanga

LIETUVOS ALPINISTŲ ĮKOPIŲ STATISTIKA

1979 m.

KAUKAZAS

1. DALARAS (3979 m) 4A. A.Nakvosaitė.
2. DOLOMITŲ trav.4A. G.Volungevičius.
3. UKIU (4346 m) P briauna 4A. R.Sidaravičius, V.Šimonytė.
4. ZAMOK (3930 m) nuo Burevestniko perėjos 4A. G.Volungevičius.

PAMYRAS

1. ADAMTAŠAS (4700 m) Š ketera 4B. 1.D.Makauskas, 2.R.Cicėnas, Š.Kosas, S.Stryla, A.Svirskis.
2. ADAMTAŠAS (4700 m) 4A. R.Lapinskas, R.Skirmantas, V.Venckus.
3. ALAUDINAS (4237 m) P siena 4B. 1.R.Lapinskas, R.Skirmantas, V.Venckus, 2.J.Šilinskaitė, K.Virbalis.
4. ALAUDINAS (4237 m) P kontraforsu 4A. A.Gudelis.
5. AURONDAGAS (4573 m) R keteros ŠV briauna 5A. E.Bajoras, R.Bajoras, K.Virbalis.
6. AURONDAGAS (4573 m) V ketera 4B. A.Gudelis, R.Simutis.
7. BODCHONA (5304 m) ŠV kontraforsu 5B. V.Čapkevičius, R.Cicėnas, Š.Kosas, S.Stryla, A.Svirskis (ITSR čempionate pirma vieta).
8. BODCHONA (5304 m) V sienos dešiniąja puse 6. Z.Blažaitis, L.Buika, R.Misiukevičius, A.Šukys.
9. CHODŽAROVATAS (3600 m) V sienos dešinioju kontr.4A. R.Bajoras, A.Gudelis, A.Podolinskis, R.Simutis.
10. ČAPDARA (5297 m) Š ketera 5B. E.Bajoras, R.Bajoras, K.Virbalis.
11. ČAPDARA (5297 m) ŠV siena 5B. Z.Blažaitis, A.Šukys (SSD "Žalgiris" pirmenybėse pirma vieta).
12. ČAPDARA (5297 m) V sienos kairiąja puse 5B. S.Stryla, A.Svirskis (SSD "Žalgiris" pirmenybėse antra vieta).

13. ČAPDARA (5297 m) ŠV sienos kairiaja puse 5A. R.Cicėnas, R.Lapinskas, R.Skirmantas, V.Venckus.
14. DIAMARAS (3900 m) ŠV kontr.5A. A.Gudelis, R.Simutis.
15. DIAMARAS (3900 m) ŠR sienos kairiaja puse 5A. 1. E.Bajoras, R.Bajoras, K.Virbalis.
2. J.Šilinskaitė.
16. DIAMARAS (3900 m) ŠR sienos 4B. E.Bajoras, R.Bajoras, A.Gudelis, R.Simutis.
17. KALKUŠAS (4250 m) PR siena 5A. E.Bajoras, R.Bajoras, R.Neverauskas, J.Šilinskaitė, K.Virbalis (SSD "Žalgiris" pirmenybese trečia viet.).
18. LENINO v.(7134 m) 5A. Z.Blažaitis, A.Petrauskas.
19. MARIJA (4970 m) 4B V ketera. R.Bajoras, K.Virbalis.
20. MARIJA (4970 m) 5B ŠV siena. K.Virbalis.
21. MARIJOS-MIRALIO-ČINTAROGOS trav.5A. J.Šilinskaitė.
22. MECHNATAS (4350 m) R sienos dešine ketera 4A. R.Bajoras, R.Neverauskas, R.Simutis.
23. PILIES v.(5070 m) ŠV ketera 5A. R.Cicėnas, R.Lapinskas, Š.Kosas, R.Skirmantas.
1. PILIES v.(5070 m) V sienos centru 5A. R.Cicėnas, Š.Kosas.
25. POLITECHNIKAS (4400 m) Š ketera 4A. 1. S.Stryla, A.Svirskis.
2. R.Cicėnas, Š.Kosas.
3. R.Lapinskas, R.Skirmantas, V.Venckus.
26. POLITECHNIKAS (4400 m) ŠV sienos kairiuoju kontr.4B. 1. Z.Blažaitis, L.Buika, V.Čapkevičius, R.Misiukevičius, A.Šukys.
2. R.Lapinskas, R.Skirmantas, V.Venckus.
27. POLITECHNIKAS (4400 m) ŠV sienos antruoju kairiuoju kontr.5A (pirmas praėjimas). S.Stryla.
28. RAZDELNAJA (6148 m) 4A. Z.Blažaitis, A.Petrauskas.
29. RUZIROVATAS (3700 m) P keteros V kontr.4A. 1.E.Bajoras, K.Virbalis. 2. A.Gudelis, R.Simutis. 3. P.Treščenkinas, J.Valiukaitė.

TIAN ŠANIS

1. AJUTORAS (4382 m) Š ketera 4B. V.Bitinas, J.Muliuolis, V.Paplauskas, L.Zakarevičius.
2. ALBATROSAS (4740 m) ŠV briauna 4B. V.Bitinas, J.Muliuolis, V.Paplauskas, L.Zakarevičius.
3. ATMINIMO v.R briauna 4A. 1. A.Banys, A.Oškinis, L.Paskočiūtė.
2. E.Karčiauskas, E.Klumbytė, K.Navikas.
4. ATMINIMO-BLIUCHERIO R kontr.5A. V.Bitinas, J.Muliuolis, V.Paplauskas, L.Zakarevičius.
5. FESTIVALINIS-DRAMBLIUKO traversas 5B. V.Bitinas, J.Muliuolis, V.Paplauskas (LTSR pirmenybese trečia vieta).
6. ISYK KULIO PLUNKSNŲ trav.4A. 1. A.Banys, A.Oškinis, L.Paskočiūtė.
2. E.Aizinas, E.Karčiauskas, E.Klumbytė, K.Navikas.
7. KARBYŠEVO v.(4700 m) R siena 4B. 1. V.Bitinas, L.Paskočiūtė.
2. E.Karčiauskas, E.Klumbytė, K.Navikas.
8. 4600 m v.ŠV kontraforsu 5B (pirmas praėjimas). J.Jurgelionis, A.Migla, O.Tamulėnaitė (LTSR pirmenybese antra vieta).
9. 4600 m - ŽALGIRO v. (4850 m) traversas, pakylant per ŠV kontr.5B (pirmas praėjimas). J.Daugvila, A.Mozūraitytė, V.Šadukis (LTSR pirmenybese antra vieta).

1980 m.

KAUJAS

1. EŽEDUCHAS (4270 m) Š keteros R kontr. A.Šukys.
2. ČEGET KARA (3667 m) ŠV kontr.4A. 1. A.Šukys. 2. R.Cicėnas, R.Kemėšis.
3. DŽAILYKAS (4533 m) R keteros PR siena 5B. R.Cicėnas, A.Šukys (LTSR pirmenybese pirma vieta, Pabaltijo - trečia).
4. JUŠENGI Š siena 4A. S.Navickas.
5. ŠCHELDA (R) (4300 m) P ketera 4B. R.Cicėnas.

PANYRAS

1. AMŠUTAS (4850 m) V
siena 4B. 1. A.Armonavičius, E.Pundzius,
V.Šimonytė, V.Venckus. 2. A.Gude-
lis, R.Neverauskas, V.Simutis,
K.Virbalis. 3. E.Kliokys, A.Nakvo-
saitė, S.Navickas, A.Podolinskis,
G.Volungevičius.
2. AMŠUTAS (4850 m) iš Am-
šuto perėjos 5B. 1. E.Bajoras, A.Gudelis, R.Simutis,
J.Šilinskaitė. 2. Z.Blažaitis,
R.Lapinskas. 3. A.Migla, J.Osis.
4. R.Neverauskas, K.Virbalis (SSD
"Žalgiris" pirmenybėse pirma vieta).
3. AURONDAGAS (4573 m) R
ketera iš Tarpežerinės
perėjos 4B. 1. A.Armonavičius, E.Pundzius,
V.Šimonytė, V.Venckus. 2. P.Besso-
novas, L.Kalnikas, S.Mojsenko,
L.Tučiūtė. 3. A.Burlėga, V.Dumbra-
vas, A.Skėraitytė. 4. A.Nakvosaitė,
S.Navickas, G.Volungevičius.
4. AURONDAGAS (4573 m) R
keteros šv briauna 5A. A.Gudelis, A.Nakvosaitė, S.Navickas,
R.Simutis, G.Volungevičius, (LTSR
čempionato "B" klasėje pirma vieta).
5. ČIMTARGA (5489 m) ŠV
siena 5A. 1. E.Bajoras, A.Gudelis, R.Simutis,
J.Šilinskaitė. 2. A.Burlėga, V.Dumb-
ravas, A.Skėraitytė, G.Volungevičius.
3. P.Bessonovas, L.Kalnikas, S.Mojsen-
ko, E.Pundzius, L.Tučiūtė, K.Virba-
lis. 4. P.Koncė, A.Mozūraitytė.
5. R.Lapinskas, V.Venckus.
6. ČIMTARGA (5489 m) PV
kontraforsu 5B. 1. E.Bajoras, S.Navickas. 2. A.Gu-
delis, R.Simutis (SSD "Žalgiris"
pirmenybėse antra vieta). 3. Z.Bla-
žaitis, V.Čapkevičius, P.Koncė,
A.Mozūraitytė, R.Lapinskas. 4. A.Mig-
la, I.Migla, M.Kiuzans, U.Rasa (Pa-
baltijo čempionate antra vieta).
5. R.Neverauskas, E.Pundzius, V.Ši-
monytė, K.Virbalis.

7. DIAMARAS (3900 m) 5A. K.Klumbytė, A.Subata.
8. ENERGIJA (5105 m) V
briauna 4A. 1. A.Armonavičius, E.Pundzius,
V.Šimonytė, V.Venckus. 2. P.Besso-
novas, L.Kalnikas, S.Mojsenko,
L.Tučiūtė. 3. E.Kliokys, A.Podo-
linskis, P.Treščenkinas. 4. A.Nak-
vosaitė, S.Navickas, G.Volun-
vičius.
9. ENERGIJA (5105 m) V
siena 5B. 1. E.Bajoras, A.Gudelis, R.Simu-
tis, J.Šilinskaitė (LTSR pirmeny-
bėse antra-trečia vietas).
2. Z.Blažaitis, V.Čapkevičius,
R.Neverauskas, K.Virbalis (LTSR
pirmenybėse antra-trečia vietas).
3. E.Imants, P.Kulis, A.Migla,
U.Rasa. 4. R.Lapinskas, A.Mozū-
raitytė.
10. KIZKARGONAS PR ketera 4A. V.Bitinas, L.Paskočiūtė, V.Pap-
lauskas.
11. KOMUNIZMO v.(7495 m) 5B. D.Makauskas.
12. KORŽENEVSKAJOS v.(7105 m)
5B. D.Makauskas.
13. 40 m.UZBEKISTANUI ŠV
ketera 4B. V.Bitinas, L.Paskočiūtė, V.Pap-
lauskas, A.Vasiljevas.
14. LENINO v.(7134 m) nuo
Krylenkos perėjos 5A. 1. A.Baublys, O.Tamulėnaitė.
2. D.Makauskas.
15. XIX PARTIJOS SUVAŽIAVIMO
v.(520 m) V ketera 4A. D.Makauskas.
16. SARYŠACHAS (4650 m) R
ketera 4A. 1. E.Bajoras, J.Šilinskaitė.
2. P.Bessonovas, L.Kalnikas,
S.Mojsenko. 3. A.Burlėga, V.Dumb-
ravas, U.Rasa, A.Skėraitytė,
P.Treščenkinas. 4. A.Gudelis,
R.Simutis. 5. E.Kliokys, S.Navic-
kas, A.Podolinskis, G.Volungevi-
čius. 6. P.Koncė, A.Mozūraitytė.
7. R.Lapinskas, A.Lukošenko.
8. A.Nakvosaitė, S.Navickas, P.Treš-
čenkinas. 9. R.Neverauskas, K.Virba-
lis.

17. SARYŠACHAS (4650 m) R
keteros š siena 4B.
18. SARYŠACHAS (4650 m) ŠR
sienos kaire dalimi 5A.
19. SOANAS (4750 m) R
siena 5A.
20. SOANAS (4750 m) ŠV
siena 5B.
21. 4200 m Š siena 5B.
22. RUZIROVATAS (3700 m) 4A.
K. Klumbytė, A. Subata.
23. RUZIROVATAS (3700 m) V
keteros š kontr. 4A.
K. Klumbytė, A. Subata.
24. UREČIUS (3400 m) Š kontr.
4B. A. Subota.
25. UOLINĖ SIENA (4800 m) 4A.
1. P. Bessonovas, I. Kalnikas, S. Mojsenko, L. Tučiūtė. 2. A. Burlėga, V. Dumbravas, A. Skėraitytė, P. Treščėnkinas. 3. E. Kliokys, E. Pundzius, V. Šimonytė, G. Volungevičius.
26. UOLINĖ SIENA (4800 m) P
siena 4B.
1. A. Burlėga, V. Dumbravas, A. Skėraitytė, P. Treščėnkinas. 2. P. Bessonovas, L. Kalnikas, S. Mojsenko, L. Tučiūtė.
1. A. Armonavičius, E. Pundzius, V. Šimonytė, V. Venckus. 2. R. Neverauskas, K. Virbalis, L. Tučiūtė.
1. A. Armonavičius, E. Pundzius, V. Šimonytė, V. Venckus. 2. E. Kliokys, R. Lapinskas, A. Mozūraitytė, A. Podolinskis.
1. A. Armonavičius, R. Neverauskas, E. Pundzius, V. Šimonytė (LTSR pirmenybėse "B" klasėje antra vieta, SSD "Žalgiris" pirmenybėse trečia vieta). 2. E. Bajoras, V. Dumbravas, P. Koncė, A. Skėraitytė. 3. P. Bessonovas, L. Kalnikas, S. Mojsenko, L. Tučiūtė. 4. A. Gudelis, A. Nakvošaitė, S. Navickas, R. Šimutis, G. Volungevičius (LTSR pirmenybėse "B" klasėje trečia vieta). 5. E. Kliokys, R. Lapinskas, A. Mozūraitytė, A. Podolinskis.
- Z. Blažaitis, A. Gudelis, P. Koncė, R. Šimutis.
1. E. Bajoras, Z. Blažaitis, P. Koncė, J. Šilinskaitė (antras praėjimas). 2. A. Migla, P. Kūlis. 3. R. Neverauskas, E. Pundzius, V. Šimonytė, K. Virbalis.

27. ZINDONAS (4800 m) Š
siena 6.
E. Imants, Z. Blažaitis, A. Migla, P. Kūlis (Pabaltijo čempionate pirma vieta).

1981 m.

KAUKAZAS

1. ČEGET KARA (3667 m) PV
siena. 4A. A. Neupakojevas.
2. DALARAS (3979 m) R ketera
5A. V. Paplauskas, E. Pundzius.
3. DALARAS (3979 m) ŠR
briauna 5B. 1. E. Bajoras, Z. Blažaitis, R. Lapinskas, R. Neverauskas (LTSR čempionate uolų klasėje antra vieta, SSD "Žalgiris" pirmenybėse - antra vieta). 2. V. Paplauskas, E. Pundzius, K. Virbalis, G. Volungevičius (LTSR čempionatas uolų klasėje pirma vieta).
4. DOLOMITAI V- P traversas
4A. V. Paplauskas.
5. DOLOMITAI (C) (3760 m) V
siena 4B. 1. E. Bajoras, Z. Blažaitis, R. Lapinskas, R. Neverauskas. 2. A. Gudelis, V. Paplauskas, E. Pundzius, R. Šimutis. 3. V. Čapkevičius, P. Treščėnkinas, K. Virbalis, G. Volungevičius, V. Vasiljevas.
6. ERCOGAS (3863 m) R
siena 4A.
7. GEGUŽES I-OSIOS (3900 m)
4B. L. Tučiūtė.
8. 4310-GEŠTOLA (4860 m) ŠR
ketera ir traversas R. Kemėšis.
9. LAISVOJI IŠPANIJA (4200 m)
4A. A. Neupakojevas.
10. LAISVOJI IŠPANIJA (4200 m)
ŠR briauna 5B. V. Paplauskas, E. Pundzius.
11. MNR (3820 m) R ketera 4A. L. Tučiūtė.
12. MNR (3820 m) Š siena 4B. L. Tučiūtė.

13. MISES TAU (4427 m) Š ketera 4B. A.Nakvosaitė.
14. SUARYKAS (3950 m) Š siena 5B. L.Tučiūtė.
15. ŠCHELDA (4310 m) P siena 5B. (II vieta). 1. E.Bajoras, Z.Blažaitis, A.Gudelis, R.Lapinskas, R.Simutis. 2. J.Daugvila, P.Koncė, A.Mozūraitytė, R.Skirmantas. 3. P.Bessonovas, Š.Kosas, A.Podolinskis, V.Venckus (LTSR čempionato techninėje klasėje antroji vieta, SSD "Žalgiris" pirmenybėse trečioji vieta). 4. V.Paplauskas, A.Petrauskas, K.Virbalis, G.Volungevičius.
16. ŠCHELDA (R)(4320 m) P ketera 4B. 1. J.Daugvila, P.Koncė, A.Mozūraitytė, R.Skirmantas. 2. L.Buika, V.Čapkevičius, S.Stryla, A.Svirskis. 3. K.Karčiauskas, Š.Kosas, J.Šilinskaitė, V.Venckus. 4. S.Mojsenko, J.Muliuolis, L.Tučiūtė, V.Paplauskas. 5. P.Bessonovas, L.Kalnikas, A.Podolinskis. 6. V.Paplauskas, A.Petrauskas, K.Virbalis, G.Volungevičius. 7. V.Dumbravas, K.Navikas, S.Navickas. R.Kemėšis, N.Korolkovas, J.Šilinskaitė.
17. UKIU (4346 m) P briauna 4A. N.Korolkovas.
18. ULUAUZAS (4675 m) V ketera 4A. V.Dumbravas, L.Kalnikas, R.Kemėšis, E.Kliokys, K.Navikas.
19. URALAS (V)(4300 m) Š sienos kontr.4B. B.Kemėšis.
20. URALAS traversas 4B. V.Dumbravas, L.Kalnikas, E.Kliokys, K.Navikas (LTSR čempionato mišrioje klasėje pirma vieta).
21. URALAS (R)(4300 m) Š sienos kontr.5A. 1.P.Bessonovas, A.Podolinskis.
22. UŠBA (Š)(4694 m) Š ketera 4A. 2. J.Muliuolis, L.Tučiūtė.
23. UŠBA (P)(4710 m) P siena 5A. 1. J.Muliuolis, L.Tučiūtė, V.Paplauskas, K.Virbalis. 2. L.Kalnikas, E.Karčiauskas, S.Mojsenko, J.Šilinskaitė.

24. UŠBA (P)(4710 m) ŠV briauna 5B. Z.Blažaitis, A.Gudelis, P.Koncė, R.Simutis, K.Virbalis (LTSR čempionato techninėje klasėje trečioji vieta, SSD "Žalgiris" pirmenybėse trečioji vieta).
25. UŠBA (P) (4710 m) PR ketera 5B. 1. J.Daugvila, V.Dumbravas, A.Mozūraitytė, K.Navikas, Š.Kosas, V.Venckus. 2. L.Buika, V.Čapkevičius, S.Stryla, A.Svirskis.
26. UŠBA (P)(4710 m) V ketera 6. E.Bajoras, Z.Blažaitis, A.Gudelis, R.Lapinskas (LTSR čempionato techninėje klasėje pirmoji vieta).

PAMYRAS

1. ADAMTAŠAS (4700 m) Š ketera 4B. G.Neverauskienė.
2. ČAPDARA (5297 m) ŠV sienos dešinė pusė 5A. G.Neverauskienė.
3. CHODŽAROVATAS (3600 m) V siena 4A. A.Norvilas.
4. MARIJA (4970 m) Š ketera 4B. G.Neverauskienė.
5. POBEDA (7479 m) 5B. D.Makauskas.
6. RUZIROVATAS (3700 m) P keteros P siena 4A. G.Neverauskienė.
7. RUZIROVATAS (3700 m) PV briauna. A.Rutkauskas.
8. TININKINAS (3240 m) 4A. V.Simutis.

1982 m.

KAVKAZAS

1. BELALA KAJA (3860 m) V ketera 4A. E.Pundzius, V.Pundziuvienė.
2. BELALA KAJA (3860 m) R ketera 4A. E.Pundzius, V.Pundziuvienė.
3. DALARAS (3979 m) Š ketera 4B. P.Bessonovas, L.Kalnikas, S.Mojsenko, A.Podolinskis (LTSR pirmenybėse trečioji vieta).

4. PANORAMINĖ (4176 m) Š
siena 4B. A.Karpovas, A.Norvilas, V.Simutis,
A.Rutkauskas, A.Vološkevičius.
 5. ŠCHELDA (II v.) P siena
5B. L.Tučiūtė.
 6. UKIU (4346 m) C ketera 4A. A.Karpovas, A.Norvilas, V.Simutis,
A.Rutkauskas, A.Vološkevičius.
 7. UKIU (4346 m) P ketera
4A. A.Karpovas, A.Norvilas, V.Simutis,
A.Rutkauskas.
 8. URALAS (R) (4150 m) Š
siena 4A. A.Karpovas, A.Norvilas, V.Simutis,
A.Rutkauskas, A.Vološkevičius.
 9. URALAS (V) (4300 m) Š
sienos kontr. 4B. A.Karpovas, A.Norvilas, A.Rutkaus-
kas, V.Simutis, A.Vološkevičius.
 10. URALAS (R) (4150 m) Š
sienos kontr. 5A. A.Karpovas, A.Norvilas, A.Rutkaus-
kas, V.Simutis, A.Vološkevičius.
- PAMYRAS
1. BROLIŲ KADOMCEVŲ v.
(4670 m) 5B. A.Gudelis, R.Lapinskas, Š.Kosas
(LTSR pirmenybėse pirma vieta).
 2. CUKRAUS GALVA (4971 m)
nuo Ach-Basuj perėjios 4B. R.Kemėšis, A.Neupakojevas, D.Pap-
lauskienė, R.Sidaravičius, V.Simu-
tis.
 3. CUKRAUS GALVA (4971 m)
iš R į V 4B. D.Paplauskienė, R.Sidaravičius,
V.Simutis.
 4. CHODŽAROVATAS (3600 m)
V sienos kairiuoju kontr.
4A. J.Burokaitė, N.Norkūnaitė, B.Var-
sackis.
 5. DIAMARAS (3900 m) Kulešo-
vo maršr. 5A. N.Korolkovas.
 6. DIAMARAS (3900 m) Čiuco-
vo maršr. 5A. N.Korolkovas.
 7. DEŠIMTOKO v. - TAJUTAŠAS
OŠAS trav. 5A. E.Bajoras, Z.Blažaitis, A.Gudelis,
V.Paplauskas, E.Pundzius, K.Virbalis.
 8. KARAGOJUS (4234 m) Š
sienos kairiuoju kontr.
5B (pirmas įkopimas). E.Bajoras, Z.Blažaitis, E.Pun-
dzius, K.Virbalis (LTSR pirmenybė-
se antra vieta).
 9. KIZKAČKANAS (2100 m) Š
ketera 4B. V.Dumbravas, A.Gudelis, Š.Kosas,
R.Lapinskas, V.Paplauskas.
 10. KOMUNIZMO v. (7495 m) ŠV
kontr. iš Bellajevo ledy-
no 6. D.Makauskas.

11. KORŽENEVSKAJOS v. (7150 m) D.Makauskas.
P briauna 5A.
12. LVO (4003 m) ŠR siena 5A. 1. V.Dumbravas, Š.Kosas. 2. A.Gude-
lis, R.Lapinskas, V.Paplauskas.
13. LVO (4003 m) V ketera 5A. S.Navickas, V.Paplauskas.
14. MARIJA (4970 m) Š ketera
4B. N.Korolkovas.
15. OŠAS (4180 m) trav. 5A. V.Dumbravas, Š.Kosas.
16. OŠAS (4180 m) PV siena
5B. E.Bajoras, Z.Blažaitis, E.Pundzius,
K.Virbalis.
17. PAICHAMBERAS (4958 m)
V ketera 4A. R.Kemėšis, D.Paplauskienė, R.Sida-
ravičius, V.Simutis.
18. RUZIROVATAS (3700 m) V
kontraforsu 4A. J.Burokaitė, L.Brūzgaitė, K.Semaš-
ka.
19. RUZIROVATAS (3700 m) P
kontraforsu 4A. N.Norkūnaitė, B.Varsackis.
20. TININKINAS (3240 m) V
sienos PV ketera 4A. L.Brūzgaitė, K.Semaška, R.Stepo-
navičius.
21. URČAS (3400 m) Š
kontraforsu 4B. L.Brūzgaitė, N.Korolkovas,
N.Norkūnaitė, B.Varsackis.
22. VILNIUS (4120 m) Š siena
4A. R.Kemėšis, A.Neupakojevas, D.Pap-
lauskienė, R.Sidaravičius, V.Simu-
tis.

TIAN ŠANIS

1. KOMJAUNIMO v. (4376 m) A.Avulis, V.Bitinas, V.Murėnas.
PV siena 4A.
2. TUJUKSU ADATOS (4070 m) V.Bitinas, L.Paskočiūtė, V.Vogu-
lis, L.Zakarevičius.

1983 m.

KAUKAZAS

1. BELALA KAJA (3861 m) E.Pundzius.
ŠV šlaitu 4A.
2. DOLOMITAI (Š) (3748 m) Š A.Karpovas, K.Semaška.
sienos dešiniu kontr. 4A.
3. DOMBAJUS MAŽ. (3800 m) iš
Š 4A. A.Skėraitytė.

4. DOMBAJUS (V)(3950 m) E.Pundzius.
nuo Dombajaus perėjios 5A.
5. DOMBAJUS (V)(3950 m) P E.Pundzius.
siena 5B.
6. DUMALA (C)(4557 m) P J.Bajorienė.
ketera 4B.
7. DŽUGUTURLIUČAT V-P E.Pundzius.
traversas 5A.
8. KANKAŠEVO v.(3925 m) Š J.Bajorienė.
ketera 4A.
9. KIRPIČIUS (3800 m) ŠV A.Gudelis, S.Navickas, R.Simutis.
siena 4B.
10. MISES TAU (4427 m) Š 1. J.Bajorienė. 2. P.Bessonovas.
ketera 4B.
11. MIŽIRGI (V)(4927 m) P R.Cicėnas.
ketera 5A.
12. PUŠKINO v.(5100 m) 4B. J.Šilinskaitė.
13. SUARYK traversas (R-V) 4A. E.Čerkesaitė, S.Kazakevičius.
14. UKIU (4346 m) C ketera 4A. J.Bajorienė.

TIAN ŠANIS

1. AJUTORAS (4382 m) P S.Mojsenko, V.Simutis.
ketera 4A.
2. AJUTORAS (4382 m) R A.Rutkauskas, A.Vološkevičius.
šlaitu 4B.
3. AJUTORAS (4382 m) Š A.Avulis, A.Rutkauskas, A.Vološke-
vicius, V.Simutis.
ketera iš Ajutoro tar-
peklio 4B.
4. BLIUCHERIO v.(4720 m) R 1. J.Daugvila, R.Skirmantas.
ketera iš Š 5A. 2. V.Bitinas, L.Paskočiūtė, V.Vasil-
jevas.
5. BLIUCHERIO v.(4720 m) Š V.Dumbravas, L.Kalnikas, S.Mojsenko,
siena ir Š ketera 5B. A.Rutkauskas, A.Vološkevičius (LTSR
čempionato techninėje klasėje tre-
čioji vieta).
6. BRIGANTINA (4800 m) Š 1. A.Avulis, A.Rutkauskas, V.Simu-
ketera 5A. tis, A.Šukys. 2. V.Bitinas, L.Pas-
kočiūtė, V.Vasiljevas.
7. DŽIGITAS (5170 m) 5B. Z.Blažaitis, L.Buika, V.Čapkevičius,
R.Lapinskas.

8. ISYK KULIO PLUNKSNOS A.Avulis, A.Rutkauskas, V.Simutis,
(4275 m) trav.4A. A.Vološkevičius.
9. FESTIVALINĖ-DRAMBLIUKAS J.Daugvila, V.Dumbravas, L.Kalnikas,
trav.5B. S.Mojsenko, R.Skirmantas.
10. KARBYŠEVO v.(4700 m) R L.Kalnikas.
siena 5B.
11. STUDENTŲ-GTO trav.4A. A.Rutkauskas, A.Vološkevičius.
12. TUJUKSU ADATOS (4070 m) K.Baleišis, V.Bitinas, V.Dabulskis,
trav.4A. V.Dulskas, E.Klikūnas, V.Vasiljevas.

JULIJOS ALPĖS (JUGOSLAVIJA)

1. M.MOJSTROVKA (2800 m) Š A.Mozūraitytė, R.Neverauskas, V.Ša-
siena per "kaminą" 4A. duikis, L.Tučiūtė, V.Venckus.

1984 m.

KAUKAZAS

1. BOROVIKOVO v.(4888 m) 5A J.Šilinskaitė.
2. DALARAS (3979 m) nuo Dala- S.Kiunovas.
ro perėjios 4A.
3. DOLOMITAI (C) sienos deš. S.Kiunovas.
kontr.4A.
4. GESTOLA (4860 m) 4A. J.Šilinskaitė.
5. MISES TAU (4427m) Š siena. J.Šilinskaitė.
6. UKIU (4346 m) P keteros E.Čerkesaitė.
dešine puse 4A.
7. UKIU (4346 m) P keteros E.Čerkesaitė.
centru 4A.
8. URALAS (R)(4150 m) 4B. J.Šilinskaitė.

PAMYRAS

1. ADMIRALITĖTIS (5090 m) R 1. A.Rutkauskas, V.Simutis, L.Vo-
keteros ŠR kontr.5B. loškevičienė, A.Vološkevičius.
2. R.Lapinskas, E.Pundzius.
2. AKADEMIKAS BARŠAUSKAS 1. A.Asavkinas, L.Burokaitė,
(5649 m) Š ketera 4A. A.Gudelis, V.Paulikas. 2. J.Bajo-
(pirmas praėjimas). rienė, Z.Grigas, E.Klikūnas, R.Simu-
tis.

3. AKTIUBEKAS (5125 m) Š šlaitu ir V ketera 4B. A.Rutkauskas, E.Pundzius, A.Vološkevičius, L.Vološkevičienė.
4. BADYGINAS (4660 m) 4A. 1, R.Cicėnas, Š.Kosas. 2. V.Simutis.
5. BIVAČNAJA-GISARSKAJA (3800 m) V sienos plyšiu 4B. 1. J.Burokaitė, A.Gudelis, S.Navickas, R.Simutis. 2. J.Bajorienė, A.Avulis, E.Kliokys, G.Volungevičius. 3. K.Baleišis, E.Klikūnas, A.Norvilas.
6. BROLIAI BAJORAI (5596 m) Š ketera 4B (pirmas praėjimas). J.Bajorienė, A.Gudelis, S.Navickas, R.Simutis, B.Varsackis, R.Paulikas.
7. CHAMSAJA (3715 m) 4A. 1. L.Buika, V.Paulikas, S.Stryla. 2. A.Gudelis, R.Simutis. A.Avulis, K.Baleišis, E.Klikūnas.
8. DARIUS IR GIRĖNO (5998 m) Š ketera 4B (pirmas praėjimas).
9. DOSTOJEVSKIO v.(4974 m) PR ketera 4B. 1. R.Cicėnas, J.Daugvila, A.Mozūraitytė, R.Skirmantas. 2. E.Pundzius, A.Rutkauskas, L.Vološkevičienė, A.Vološkevičius. 3. R.Lapinskas, V.Simutis.
10. DOSTOJEVSKIO v.(4974 m) PV sienos dešiniu kontr. 5A. J.Daugvila, A.Mozūraitytė, V.Simutis, R.Skirmantas.
11. HARSANGAS-PIETINE traversas 4A. K.Baleišis, E.Klikūnas.
12. ISKANDERAS (5120 m) Š sienos dešiniu kraštu 5B. 1. Š.Kosas, E.Pundzius. 2. R.Lapinskas.
13. FESTIVALINĖ (4350 m) Š ketera 4A. A.Gudelis, S.Navickas, K.Simutis, B.Varsackis.
14. 40 METŲ PERGALEI (4786 m) R keteros Š kontr. 5A. J.Daugvila, R.Cicėnas, A.Mozūraitytė, R.Skirmantas.
15. LITUANIKA (6004 m) Š ketera 5A (pirmas praėjimas). J.Burokaitė, A.Gudelis, S.Navickas, R.Simutis, B.Varsackis.
16. M.ISKANDERAS (4520 m) PR sienos dešiniu kontr. 5B. 1. Z.Blažaitis, E.Pundzius, 2. A.Rutkauskas, V.Simutis, A.Vološkevičius, L.Vološkevičienė.

17. NAMINĖ (3900 m) Š siena 4B. R.Cicėnas, J.Daugvila, Š.Kosas, A.Mozūraitytė.
18. STUDENTŲ (4202 m) Š siena 5A. A.Avulis, J.Bajorienė, E.Kliokys, G.Volungevičius.
19. ŠALMAS (4600 m) Š siena 4B. J.Burokaitė, L.Buika, K.Baleišis, E.Klikūnas, S.Stryla.

TIAN ŠANIS

1. AJUTORAS (4382 m) Š ketera 4B. 1. V.Bitinas, L.Paskočiūtė, V.Vasiljevas. 2. J.Muliuolis, V.Paplauskas, V.Vogulis.
2. ALBATROSAS (4740 m) ŠV ketera 4B. V.Butkus, V.Gurli, A.Karpovas, A.Neupakojevas.
3. BLIUCHERIO v.(4720 m) ŠR siena 4A. A.Karpovas, A.Peištaras, A.Skėraitytė, A.Subata.
4. BLIUCHERIO v.(4720 m) R ketera 5A. V.Bitinas, L.Paskočiūtė, V.Vasiljevas.
5. BRIGANTINA (4800 m) Š ketera 5A. V.Bitinas, L.Paskočiūtė, V.Vasiljevas.
6. DŽIGITAS (5170 m) 5A. D.Paplauskienė, V.Vogulis.
7. ISYK KULIO PLUNKSNOS (V-R)(4275 m) traversas 4A. 1. V.Butkus, A.Karpovas, A.Neupakojevas, A.Skėraitytė. 2. J.Muliuolis, D.Paplauskienė, V.Paplauskas, V.Vogulis.
8. KARBYŠEVO v.(4700 m) 4B. 1. J.Muliuolis, D.Paplauskienė, V.Paplauskas, V.Vogulis.

1985 m.

KAUKAZAS

1. BOROVIKOVO v.(4888 m) ŠR siena 5B. S.Navickas, A.Rutkauskas, V.Simutis.
2. DALARAS (3979 m) ŠR ketera 5B. P.Bessonovas.
3. DOLOMITAI (C)(3760 m) Š siena 4B. P.Bessonovas.
4. DŽAILYKAS (4533 m) Š ketera 4B. A.Nakvosaitė.
5. KOŠTAN (5151 m) Š ketera 4B. J.Bajorienė.

6. KOŠTAN (5151 m) R sienos kairiuoju kontr. 5B. A.Gudelis, S.Navickas.
7. KRUMKOLAS (4676 m) Š ketera 6. A.Gudelis, S.Navickas, R.Simutis, V.Simutis (LTSR pirmenybėse "A" klasėje pirmoji vieta, Pabaltijo pirmenybėse pirmoji vieta).
8. MISES TAU (4427 m) R siena 5A. A.Rutkauskas, V.Simutis.
9. MISES TAU (4427 m) R sienos kontr. 5B. A.Gudelis, R.Simutis.
10. MIŽIRGI (R)(4927 m) ŠR ketera 5B. A.Gudelis, S.Navickas, R.Simutis, V.Simutis, A.Rutkauskas.
11. MNR (3830 m) (C) Š siena 4B. V.Ūsas.
12. MNR (3830 m) ŠR siena 4B. V.Ūsas.
13. NAKRA (4451 m) Š siena 4B. V.Ūsas.
14. TICHONOVO v.-KOŠTAN traversas 5A. J.Bajorienė, R.Simutis, V.Simutis, A.Rutkauskas.
15. UKIU (4346 m) P ketera 4A. J.Bajorienė, S.Baltuška.
16. UKIU (4346 m) C ketera 4A. 1. L.Ambraška. 2. A.Asavkinas, M.Šimkus.
17. ULUAUZAS (4675 m) PV ketera 4A. 1. S.Baltuška. 2. M.Šimkus, A.Asavkinas.
18. URALAS (R)(4150 m) Š siena 4A. N.Korolkovas, K.Virbalis.
19. URALAS (V)(4300 m) Š sienos kontr. 4B. S.Baltuška, A.Asavkinas.

PAMYRAS

1. ALAUDINAS (4237 m) P siena 4B. E.Čerkesaitė.
2. ADAMTAŠAS (4700 m) Š ketera 4B. I.Augustinavičiūtė, K.Statauskaitė.
3. S.ANDREJEVO v.(5127 m) R briauna 5B. K.Baleišis, E.Klikūnas, E.Kliokys, Š.Kosas, A.Peištaras, A.Vasiljevas, G.Volungevičius (LTSR "A" klasės pirmenybėse III vieta).

4. CHODŽAROVATAS (3600 m) V sienos deš.kontr. 4A. 1. E.Čerkesaitė. 2. A.Grigaliūnaitė. 3. Škėraitytė.
5. ČAPDARA (5297 m) dešinės keteros ŠV siena 5A. A.Skėraitytė.
6. ATABEKOVOS v.(4437 m) R siena 4A. L.Kalnikas, S.Mojsenko, G.Šnitman, L.Zakarevičius.
7. DOSTOJEVSKIO v.(4973 m) PV siena 5A. 1. L.Kalnikas, S.Mojsenko. 2. V.Bitinas, L.Zakarevičius.
8. FEDČENKO v.(5484 m) ŠR ketera 4A. A.Bloškys, V.Dulskas, Z.Grigas, A.Jukavičius.
9. FEDČENKO v.(5484 m) P ketera 5B. 1. K.Baleišis, E.Klikūnas, Š.Kosas, A.Vasiljevas. 2. V.Paplauskas, E.Pundzius.
10. HARSANGAS (4800 m) ŠR ketera 4A. 1. K.Baleišis, Z.Grigas, E.Klikūnas, A.Vasiljevas. 2. A.Bloškys, R.Cičėnas, V.Dulskas, Š.Kosas, A.Jukavičius. 3. E.Kliokys, V.Paulikas.
11. HERGIANI (4960 m) Š ketera 4A. 1. K.Baleišis, E.Klikūnas. 2. V.Dulskas, Z.Grigas. 3. A.Bloškys, V.Paulikas.
12. MARIJA (4970 m) V sienos Š ketera 4B. A.Skėraitytė.
13. MARIJA (4970 m) Š briauna. A.Skėraitytė.
14. METEORAS (5000 m) ŠR ketera 4B. A.Bloškys, V.Dulskas, Z.Grigas, V.Paulikas.
15. MUŠKETOVO v.(5009 m) Š briauna 5B. J.Muliolis, V.Paplauskas, V.Pundziuvienė, E.Pundzius (LTSR pirmenybėse "A" klasėje antroji vieta).
16. RUZIROVATAS (3700 m) P kontr. 4A. 1. A.Augustinavičiūtė, K.Statauskaitė. 2. A.Grigaliūnaitė.
17. ŠUROVSKIO v.(5200 m) Š kontr. 5B. 1. J.Muliolis, V.Paplauskas, V.Pundziuvienė, E.Pundzius. 2. E.Kliokys, A.Peištaras, G.Volungevičius.
18. TININKINO v.(3400 m) Š siena PV keteros 4A. A.Augustinavičiūtė, K.Statauskaitė.
19. TURKESTANAS (5200 m) V ketera 4B. 1. E.Kliokys, V.Paulikas, A.Peištaras, G.Volungevičius. 2. A.Bloškys, V.Dulskas, Z.Grigas, E.Klikūnas, A.Jukavičius.

20. TURKESTANAS (5200 m) P
siena 5A.
1. J. Muliuolis, V. Paplauskas,
V. Pundziuvienė, E. Pundzius, V. Vo-
gulis. 2. K. Baleišis, R. Cicėnas,
E. Klikūnas, Š. Kosas, A. Vasiljevas.
3. A. Bloškys, V. Dulskas, Z. Grigas,
V. Paulikas (LTSR pirmenybėse "E"
klasėje pirmoji vieta).

TIAN ŠANIS

1. AJUTORAS (4382 m) P
ketera 4A. A. Karpovas, S. Kiunovas.
2. AJUTORAS (4382 m) R
šlaitu 4B. V. Gurli, A. Karpovas, S. Kiunovas.
3. BLIUCHERIO v. (4720 m) Š
siena ir Š ketera 5B. V. Gurli, A. Karpovas, A. Neupakoje-
vas.
4. DRAMBLIUKAS (4720 m) ŠV
sienos centru 5A. V. Gurli, A. Karpovas, S. Kiunovas,
A. Neupakojevas, D. Paplauskienė
(LTSR pirmenybėse "B" klasėje
antroji vieta).
5. KARBYŠEVO v. (4700 m) R
sienos kontr. V. Gurli, S. Kiunovas.

1986 m.

KAUKAZAS

1. BALTOJI NEPAŽIŠTAMOJI
(4200 m) per C 4A. S. Kiunovas.
2. BALTOJI NEPAŽIŠTAMOJI +
JUODOJI NEPAŽIŠTAMOJI
trav. 4B. S. Kiunovas.
3. ČATYNAS (4368 m) Š
sienos rombu 6. Z. Blažaitis, V. Paplauskas, E. Pund-
zius, V. Simutis (Pabaltijo pirmeny-
bėse antroji vieta).
4. ČEGET KARA (3667 m) PV
briauna 4A. Z. Blažaitis, V. Paplauskas, E. Pund-
zius, V. Simutis.
5. ČEGET KARA (3667 m) ŠV
kontr. 4A. K. Statauskaitė.
6. ČEGET TAU (V) R keteros
rytine siena 4A. J. Burokaitė, R. Kripaitytė, G. Neve-
rauskienė, V. Simutienė.
7. DALARAS (3979 m) Š pe-
ties ŠR siena 5B. P. Bessonovas.

8. DOLOMITAI (C) (3760 m) Š
siena 4B. P. Bessonovas.
9. DOMBAJUS (M) (3800 m) Š
ketera 4A. A. Augustinavičiūtė, B. Varsackis.
10. GERMOGENOVO v. (3993 m)
Š siena 4A. V. Pundziuvienė.
11. MIŽIRGI (R) Š kentu 5B.
(4927 m) K. Baleišis, S. Navickas, A. Peišta-
ras, A. Vološkevičius (LTSR pir-
menybėse pirmoji vieta).
D. Paplauskienė, V. Paplauskas.
P. Bessonovas.
12. LNR (3820 m) 4A. S. Kiunovas.
13. PILIES v. (3930 m) ŠV
siena 5A. K. Baleišis, A. Peištaras, A. Vološ-
kevičius.
14. ŠCHARA (V) (5057 m) 5A. E. Čerkesaitė.
15. ŠCHARA (C) (5068 m) Š
ketera 5B. V. Pundziuvienė, E. Pundzius.
16. ŠČUROVSKIO v. (4259 m)
ŠR ketera 4B. Z. Blažaitis, V. Paplauskas, E. Pund-
zius, V. Simutis (LTSR pirmenybėse
antroji vieta).
17. ŠČUROVSKIO v. (4259 m)
Š siena 5B. 1. Z. Blažaitis, V. Paplauskas,
E. Pundzius, V. Simutis. 2. V. Pundziu-
vienė.
18. ŠČUROVSKIO v. (4259 m)
Š sienos bastionu 5B. 1. A. Karpovas, V. Paulikas.
2. A. Lukšas, M. Leonavičius.
K. Baleišis, A. Vološkevičius.
19. ŠČUROVSKIO v. (4259 m)
ŠV siena 5A. R. Simutis, V. Ūsas (LTSR pirmeny-
bėse trečioji vieta).
V. Paplauskas.
J. Bajorienė, L. Zakarevičius.
20. UKIU (4346 m) R ketera
4A. K. Baleišis, S. Navickas, A. Peištaras,
A. Vološkevičius.
21. ULUAUZAS (4675 m) Š
siena 5A. K. Baleišis, S. Navickas, A. Peišta-
ras, A. Vološkevičius.
22. ULU KARA (4302 m) V
sienos centru 5B. R. Simutis, V. Ūsas (LTSR pirmeny-
bėse trečioji vieta).
V. Paplauskas.
23. ULU KARA (4302 m) 5B. J. Bajorienė, L. Zakarevičius.
24. URALAS (R) (4150 m) Š
siena 4A. K. Baleišis, S. Navickas, A. Peištaras,
A. Vološkevičius.
25. URALAS (V) (4300 m) Š
sienos kontr. 4B. K. Baleišis, S. Navickas, A. Peišta-
ras, A. Vološkevičius.
26. URALO (V-R) traversas
4B.

PAMYRAS

1. A.BLOKO v. V.Bitinas, V.Dulskas, L.Kalnikas, PV ketera 5B. S.Mojosenko, A.Subata, V.Vasiljevas.
2. ČAIDARA (5297 m) ŠV S.Baltuška. dešine siena 5A.
3. DIAMARAS (4000 m) Š S.Baltuška. sienos ŠV ketera 5A.
4. DOSTOJEVSKIO v.(4974 m) V.Dulskas, L.Kalnikas, S.Mojosenko, PR ketera 4B. V.Vasiljevas.
5. DOSTOJEVSKIO v.(4974 m) A.Subata. PV siena 5A.
6. MARIJA (4970 m) Š ketera S.Baltuška. 4B.
7. Maž.ISKANDERAS (4520 m) V.Dulskas, L.Kalnikas, S.Mojosenko, ŠR siena 5B. A.Subata, V.Vasiljevas.
8. PAICHAMBERAS (4958 m) V 1. S.Baltuška. 2. A.Kliukas. ketera 4A.
9. POLITECHNIKAS (4400 m) A.Kliukas. Š ketera 4A.
10. POLITECHNIKAS (4400 m) ŠV S.Baltuška. sienos kairiu kontr.

TIAN ŠANIS

1. AJUTORAS (4382 m) Š J.Pleskus, V.Venckus. ketera 4A.

1987 m.

KAUKAZAS

1. BRNO (4100 m) Š ketera 1. S.Baltuška. 2. A.Lukšas, M.Leonavičius. 4A.
2. ČEGET KARA (3667 m) PR 1. A.Jukavičius, V.Vitkauskas. briauna 4A. 2. B.Varsackis.
3. ČEGET KARA (3667 m) R V.Mačernis, V.Vitkauskas. briauna 4A.
4. DOLOMITAI (C)(3760 m) 5A. E.Pundzius.
5. JARYDAGAS (pagrindinis) A.Gudelis, V.Paplauskas, R.Simutis, (4100 m) ŠV siena 5B. V.Simutis, E.Pundzius, V.Ūsas (LTSR pirmenybėse "A" kl. pirmoji vieta).

(TSRS čempionate uolų klasėje ketvirtoji vieta).

6. KIRPIČIUS (3800 m) V A.Gudelis, V.Paplauskas, E.Pundzius, siena per rombą 5B. R.Simutis, V.Simutis, A.Vološkevičius, V.Ūsas (LTSR pirmenybėse "A" kl. antroji - trečioji vieta). S.Baltuška, M.Leonavičius, A.Lukšas.
7. KOŠTAN (5151 m) Š ketera 4B.
8. LACGA (3995 m) pietryčių J.Burokaitė, E.Čerkesaitė, R.Kripaitytė, G.Neverauskienė, V.Simutienė. kontr. 4B.
9. MAMISONAS (4358 m) per N.Korolkovas. Chicaną 5B.
10. MISES TAU (4427 m) Š V.Dabulskis, J.Pleskus, R.Vaičiulis, ketera 4B. M.Šimkus.
11. MISES TAU (4427 m) R sienos dešiniu kontr. 5B. S.Baltuška, M.Leonavičius, A.Lukšas.
12. MNR (C)(3820m) Š siena 4B. A.Slavuckis.
13. SULUKOL (4259 m) 4B. R.Kripaitytė, V.Simutienė.
14. TICHONOVO v.-KOŠTAN S.Baltuška, M.Leonavičius, A.Lukšas. traversas 5A.
15. TIUTIU (V)(4350 m) J.Burokaitė, E.Čerkesaitė, R.Kripaitytė, V.Simutienė. pietine siena 5A.
16. UKIU (4346 m) P ketera V.Dabulskis, M.Šimkus, R.Vaičiulis. 4A.
17. ULU KARA (4302 m) kairiaji briauna V sienoje V.Paplauskas, V.Pundziuvienė, E.Pundzius. 5B.
18. ULUAUZAS (4675m) V sienos V.Dabulskis, M.Leonavičius, A.Lukšas, J.Pleskus, M.Šimkus, R.Vaičiulis. Š šlaitas 5A.
19. ULU TAU (V/-P) traversas E.Čerkesaitė, R.Kripaitytė, R.Neverauskienė, V.Simutienė. 4A.
20. ULU TAU (4207 m) "lenta" J.Burokaitė, R.Kripaitytė, G.Neverauskienė, V.Simutienė. 4B.
21. URALAS (V)(4300 m) V.Dabulskis, J.Pleskus, R.Vaičiulis, šiaurės siena 4B. M.Šimkus.
22. URALAS (R)(4150 m) Š S.Baltuška, A.Lukšas. sienos kontr. 5A.

PAMYRAS

1. ČIMTARGA (5487 m) R kontr. 4B. L.Ambraška, A.Grigaliūnaitė, A.Mikulionis, I.Osotovas, K.Statauskaitė, (LTSR pirmenybėse "B" kl. antroji vieta).
2. KOMUNIZMO v.(7495 m) 5B. D.Makauskas, R.Neverauskas.
3. LENINO v.(7134 m) per Lipkino uolas 5A. K.Baleišis, Z.Blažaitis, P.Bessonovas, V.Dulskas, D.Dumbravas, R.Lapinskas, A.Slavuckis, R.Skirmantas, B.Varsackis, V.Padaiga.
4. NAMINĖ (3900 m) PV ketera 4B. D.Paplauskienė.
5. PAICHAMBERAS (4058 m) Š ketera 4A. L.Ambraška, A.Grigaliūnaitė, A.Mikulionis, I.Osotovas, K.Statauskaitė.
6. POLITECHNIKAS (4400 m) Š ketera 4A. L.Ambraška, A.Grigaliūnaitė, A.Mikulionis, I.Osotovas, K.Statauskaitė.

TIAN ŠANIS

1. AJUTORAS (4382 m) P ketera 4A. Z.Blažaitis, R.Grickevičius, D.Rudavičius, A.Kairys, M.Strumskis.
2. ISYK KULIO PLUNKSNOS (4275 m) traversas 4A. Z.Blažaitis, R.Grickevičius, A.Kairys, D.Rudavičius, M.Strumskis.
3. BRIGANTINOS - ALBATROSO traversas 4B. Z.Blažaitis, R.Grickevičius, A.Kairys, D.Rudavičius, M.Strumskis.

ALGIO GUDELIO ATMINIMUI

Ruošiant šį leidinį spaudai, Krymo kalnuose tragiškai žuvo sporto meistras, technikos mokslų kandidatas, docentas Algis Gudelis. Gimęs 1953 m. gruodžio mėn. Kaune, jis liko ištikimas gimtajam miestui. Čia baigė vidurinę mokyklą, 1976 m. - su pagyrimu Kauno politechnikos instituto automatikos fakultetą. Dar studentaudamas pamėgo keliones. Pakeliavęs po Kaukazą turistiniais takais, buvo kalnų paviliotas. Nuo 1978 metų A.Gudelis visą laisvalaikį skyrė alpinizmui. Tai nesutrūkdė jam rimtai užsiiminti mokslinėmis problemomis vibrotechnikos laboratorijoje. 1983 m. A.Gudelis apgynė disertaciją - jam suteiktas technikos mokslų kandidato laipsnis. 1982 ir 1983 m. jis buvo pripažintas geriausiu Kauno miesto, o 1983 m. - ir Respublikos geriausiu jaunuoju mokslininku. Jis parašė ir bendradarbiavo ruošiant 50 mokslinių publikacijų, 6 mokslinius-metodinius darbus, 30 išradimų, daugiau kaip 60 fotoreportažų ir straipsnių sporto tematika.

Daug pasiekęs tiksliųjų mokslų baruose, jis pasišventė sportinei veiklai ir 1983 m. neakivaizdiniu būdu pradėjo studijas Kauno kūno kultūros institute, kuri 1988 m. sėkmingai baigė. Nuo 1984 m. Algis dirbo fizinio auklėjimo katedroje, treniravo KPI alpinistų ir laiptotojų uolomis rinktines, sėkmingai vadovavo instituto alpinistų klubui ir Kauno federacijai. A.Gudelis - daugkartinis Lietuvos ir Pabaltijo alpinizmo čempionas ir prizinininkas, kelis kartus pripažintas vienu iš geriausių Lietuvos alpinistų. Algis Gudelis yra Lietuvos alpinizmo federacijos trenerių tarybos pirmininkas, Respublikos rinktinės vyr.treneris, I kategorijos alpinizmo instruktorius-metodinininkas, Tarptautinės kalnų gidų asociacijos narys. Vadovavo 16-ai ekspedicijų į kalnus, 1988 metais po žemės drebėjimo Armėnijoje dirbo gelbėjimo darbuose Spitake. Už aktyvią visuomeninę veiklą ir nuopelnus vystant alpinizmą ne sykį apdovanotas Lietuvos sporto komiteto ir "Žalgirio" draugijos garbės raštais. 1987 metais Algiiui Gudeliui suteiktas docento vardas. Kaip alpinistas jis pabuvojo Vokietijoje (1983), Čekoslovakijoje (1987, 1988 m.), Lenkijoje (1988, 1989 m.), kur mielai dalijosi savo patyrimu, mokė jaunią alpinistinės technikos. 1989 metais Algis Gudelis ruošėsi į kalnus Italijoje ir JAV. Jis svajojo ir apie Himalajus.

Algio nebėra, bet draugams liko jo neįgyvendintos drąsios

svajonės ir pavyzdys ryžto, kurio mums visiems trūksta.

Š i e k t i e k a p i e A l g i j a l p i n i s t ą
Pasakoja ryšio draugas Rimvydas Simutis

Firmąkart išvykome į alpinistinę stovyklą 1978 m. Iškart įvykdėme III atskyrio reikalavimus, kas tuomet buvo gana neįprasta. Sekančiais metais beveik tris mėnesius, kartu su kitais kaulniečiais, dirbome statybininkais Artuč stovykloje, Fanų kalnuose statėme pirtelę. Visas laisvas laikas buvo skirtas įkopimams. Iki pirmo atskyrio trūko vienos viršūnės - 5As.k. įkopimo. Deja, tais metais Aurondago viršūnė d. kartus nenorėjo mūsų priimti. Gal todėl kitąmet Lietuvos ekspedicija, kurioje ir Algis, vėl atvyko į šį rajoną gretimame tarpeklyje. 1980 m. sezonas buvo ypač sėkmingas: ekspedicijos į Fanus prie Zindono viršūnės metu Algis įveikė 7-į penktos kategorijos maršrutus ir įvykdė kandidato į sporto meistrus normatyvus. Po to Algis dažnai minėdavo įkopimą į SOAN viršūnę, kurio metu pajuto "tikro alpinizmo skonį".

1981 m. Algis intensyviai ruošėsi Sąjungos pirmenybėms, studijavo Varbutono maršrutą į Dalaro viršūnę. Paskutiniu momentu treneriai labiau pasitiki didesnę patyrimą turinčiais draugais - Algis tik maršruto apačioje "sirgo" už savo komandą. Deja, blogi orai sužlugdė komandos planus, ir Algis kartu su komandos draugais persikėlė į kitą Kaukazo rajoną. Pirmas šeštos kategorijos maršrutas į gražuolę Ušbą dar labiau prikaustė Algio dėmesį prie kalnų. 1982 m. sezonas prasidėjo audringai: žiemos sąlygomis du kartus įveikta Elbruso viršūnė, po to - pasiruošimas Sąjungos pirmenybėms ir aukštuminiams įkopimams. Kopiant į Korženevskajos viršūnę žuvo vienas geriausių Algio draugų Eugenijus Bajoras, Algis liko ištikimas sau - jis vėl ruošėsi į kalnus. Gimė idėja žuvusio draugo vardu pavadinti viršūnę Pietvakarių Pamyre. Po to ekspedicija įveikė dar 12 bevardžių viršūnių. 1983 - 1984 m. Algis daug laipiojo, kaupė patirtį, tačiau pagal keistą sąjunginį potvarkį jam buvo apriboti sudėtingi įkopimai.

Jau 1985 m. ankstyvą pavasarį Algio kambaryje Kobojo Bezenigi gražuolio Krumkolo nuotrauka. Jo planuose - 6 kategorijos įkopimas į šį kalną. Mintimis Algis praėjo šį maršrutą dešimtis kartų, todėl vasarą jį įveikė lengvai ir techniškai. Nuo 1986 m. Algio planuose - Jarydajo siena, o 1987 m. - Sąjungos pirmenybės. Algis patenkintas - pagaliau Lietuvos komanda vėl TSRS pirmenybė-

se. Jis pats organizuoja komandą, pats aktyvi dalyvauja varžybose. Varžybų teisėjo Vytauto Viršilo nuomone, lietuvių komanda iš visų išsiskyrė organizuotumu ir kovingumu. To pasekmė - garbingą ketvirtą vietą Tarybų Sąjungos pirmenybėse.

1988 m. Algis ėmėsi analizuoti užsienio alpinistų pasiekimus. Keitėsi jo supratimas apie alpinizmą - "mažiau metalo", - mėgo kartoti pastaruoju metu. Atsirado daug draugų alpinistų Lenkijoje, Čekoslovakijoje. Ateityje - daug puikių planų.

Šių metų pavasaris Kryme Algiui buvo pradžia naujo alpinizmo etapo. Per tris dienas - trys puikūs įkopimai. Išvakarėse prieš lemtinę akmenį Algis kalbėjo, - "pajutau kažką visiškai naujo dar neatrasto alpinizme, tiesiog kaip po smūgio".

Paskutinis įkopimas - 6 s.k. kelias į Mšatkos sieną. Visi, kas tą kopimą stebėjome iš apačios, pajutome - Algis buvo aukščiau už mus - įkopimais ir gyvenimu.

P R I E D A I

1 priedas

LTSR alpinizmo federacijos prezidiumo nariai
1988 - 1991 m.

1	2	3	4	5	6
Eil. Nr.	Pavardė, vardas	Gimimo metai	Darbovietė, adresas, tel.	Namų adresas, telefonas	Pareigos
1.	Šadulskis Vilnius	1940	Vilniaus šiluminiai tinklai, Smolensko 12 66 24 25	Vilnius, M. Marčėntes 33-7 69 67 63	Pirmininkas
2.	Gudelis Algis	1953	KPI, fizikultūros katedra 75 35 11, 22 53 41	Kaunas, Raseinių 23 20 56 32	Pirmininko pav., trenerių tarybos pirmininkas
3.	Štryla Stasys	1945	Panevėžio "Ekranas" 3 78 01	Panevėžys, Grižo 43-54 2 62 83	Pirmininko pav., teisėjų kolegijos pirmininkas
4.	Mozūraitytė Aurelija	1942	Elektrografijos MTI eksperimentinė 5-la "Svyturys" R. Armijos 187 66 72 08	Vilnius, Architektų 168-74 44 99 63	Atsakinga sekretorė
5.	Vitkauskas Vladas	1953	Vilniaus m. turistų klubas 62 98 71	Vilnius, K. Markso 23-41 46 98 95	Atsakingas už masines priemones

1	2	3	4	5	6
6.	Šliožytė Laisvė	-963	VVEI, Studentų 39 73 89 96	Vilnius, Draugystės 13-2	Atsakinga už agitaciją ir propagan- dą
7.	Koncevičius Kęstutis	1951	Vilniaus raj. Rudamina 56 42 52	Vilnius, Skroblų 6-76b	Laipiojimo uolomis komi- sijos pirmi- ninkas
8.	Baleišis Kęstutis	1955	Agrepremoninis k-tas, M. Melnikaitės 9a 35 15 70	Vilnius, Kauno 25-22 26 01 61	Atsakingas už ryšius su "Žalgirio" RT, Respubliki- nio alp. klubo pirmininkas, "Žalgirio" sekcijos pre- zidentas

Lietuvos "Žalgirio" RT alpinizmo sekcijos
prezidiumas

Eil. Nr.	Pavardė, vardas	Pareigos	Darbovietė, telefonas	Namų adre- sas, tele- fonas
1.	Baleišis Kęstutis	pirmininkas	Valstybinis agropromoninis komitetas 73 65 17	232006 Vilnius Kauno 25-22
2.	Šimutis Rimvydas	trenerių ta- rybos pirmi- ninkas	Kauno politech- nikos institutas 75 20 47	233021 Kaunas Kuršių 18-60
3.	Dulskas Viktoras	teisėjų tarybos pirmininkas	Vilniaus tro- leibusų valdyba 74 91 96	232017 Vilnius Taikos 6-26 42 14 17
4.	Statauskaitė Kristina	atsakinga už laipioji- mą uolomis	Panevėžio m. vaikų darželis Nr.19 3 13 68	235307 Panevėžys Žemaičių 10-72
5.	Avulis Arvydas	atsakingas už invento- rių	Vilniaus kil- nojama mechani- zuota kolona 62 55 82	232040 Vilnius Oginskio 19-4 74 37 58
6.	Klikūnas Eugenijus	atsakingas už keliala- pių skirsty- mą	Šlifavimo stak- lių gamykla	232000 Vilnius Filaretų 18-8 69 64 05
7.	Skėraitytė Aldona	atsakinga sekretorė	LTSR MA Bioche- mijos institutas 35 91 66	232035 Vilnius Justiniškių 78-46 41 30 88

3 priedas

Vilniaus alpinizmo federacija
(Vilniaus alpinistų klubas)

Pavardė, vardas	Darbovietė, pareigos, telefonas	Namų adresas, telefonas
Strumskis Mindaugas	VVU jaunesn. moksl. bendradarbis 76 94 60	232042 Buivydiškių 13-72 73 64 78
Grigas Zenonas	KUPI, gr. vadovas 61 90 55	232007 Filaretų 42-8
Stankevičius Zydrūnas	VVU, stažuotojas	232009 Ciurlionio 25a 116k.
Juodkasis Saulius	VVU, vyr. inžinierius	232015 Žemaitės 1-51 66 40 62
Minalga Artūras	Kazokiškių devyn- metė mokykla, mokytojas	232000 Žirmūnų 15-59 76 62 49

4 priedas

Kauno alpinizmo federacija

Pavardė, vardas	Pareigos	Darbovietė, telefonas	Namų adresas, telefonas
1	2	3	4
Gudelis Algis	Kauno m. alpiniz- mo federacijos pirmininkas	KPI	233000 Kaunas Raseinių 23 20 56 32
Lukšas Alfredas	Atsakingas už treniruočių or- ganizavimą ir klubo remontą	Santchnikos darbų tresto Kauno staty- bos montavimo valdyba Nr. 4	233000 Kaunas, Kęstu- čio 9 20 36 30
Navickas Stanislovas	Atsakingas už klubo remontą	Kooperatyvas "Viršūnė" 20 36 30	233030 Kaunas Partizanų 104-32
Navasaitis Darius	Oficialus Kauno m. alpinizmo fe- deracijos ir alp. klubo atsto- vas	Žemės ūkio statybos pro- jektavimo institutas 20 55 55	234324 Kauno raj. LŽŪA gyvenvie- tė 11-54 29 60 55
Simutis Rimvydas	Visų varžybų or- ganizavimas, varžybų nuostatų parengimas	KPI 75 20 47	233000 Kaunas Kuršių 18-60
Šasas Valdas	Saugumo technikos inžinierius	Kauno m. alp. klubas 20 36 30	233000 Kaunas A. Mickevičiaus 46-3 20 11 31
Varsackis Bronius	Atsakingas už kelialapių pas- kirstymą	Kooperatyvas "Viršūnė" 20 36 30	233005 Kaunas Kapsų 101 22 57 91
Bajoraitė Danutė	Klubo kasininkė	Kauno siuvimo GS "Baltija" f-kas "Dubysa" 77 42 45	233042 Kaunas Muravos 19

1	2	3	4
Makauskas Dainius-Juozas	Treneris, instruktorius- metodininkas	Kauno m.alp. klubas 20 36 30	233031 Kaunas Septynmečio 13-2 75 68 45
Bajorienė Jūratė	Atsakinga už kultūrinius ren- ginius ir švenčių orga- nizavimą	Kauno kelionių ir ekskursijų biuras	233028 Kaunas Gražinos 11-27 73 46 77
Ambraška Liucijus	Atsakingas už atskyrių for- minimą	Kauno klini- kinė infek- cinė ligo- ninė	233000 Kaunas Rasytės 34-39 25 17 85
Paldavičiūtė Alma	Atsakinga už kelialapių paskirstymą	Pramoninės statybos projektavimo institutas 20 86 70	233032 Kaunas Vytėnų 3

TURINYS

PRATARMĖ	3
Į AUKŠČIAUSIAS VISŲ ŽEMYNŲ VIRŠŪNES	4
Įsimintinos tarptautinio alpinizmo datos	5
LIETUVIŠKI KALNŲ PAVADINIMAI	7
SPORTINIS ALPINIZMAS LIETUVOJE	12
Įsimintinos Lietuvos alpinizmo istorijos datos	15
Lietuvos alpinistų surengtos ekspedicijos ir nestovykliniai renginiai	16
TARPTAUTINĖ ALPINISTŲ ORGANIZACIJA	18
UIAA MARŠRUTŲ KLASIFIKACIJA IR JŲ APRAŠYMAS	20
ALPINISTINIŲ EKSPEDICIJŲ ORGANIZAVIMAS. REKOMENDACIJA	25
AUKŠTUMŲ ALPINIZMO SPECIFIKA	28
KALNŲ TURISTO, ALPINISTO ATMINTINĖ	35
1987 m. geriausių Lietuvos alpinistų dešimtukai	36
1988 m. geriausių Lietuvos alpinistų dešimtukai	36
Alpinizmo instruktoriai Lietuvoje (1988 m. duomenys)	37
LIETUVOS ALPINISTŲ ĮKOPIMŲ STATISTIKA	39
A.GUDELIO ATMINIMUI	61
PRIEDAI	64

Tvirtina: *[Signature]*
LTSR valstybinio kūno kultūros ir sporto
komiteto pirmininko pavaduotojas
A. Kukšta

1989m. liepos mėn. 6 d.

Учебное издание

Государственный комитет Лит. ССР по физической культуре и спорту
Республиканский кабинет методики спорта

АЛПИНИЗМ

Методические рекомендации

Подготовил ШАДУЙКИС Вилиус

Вильнюс, 1989

MoKOMASIS leidinys

ALPINIZMAS

Metodinės rekomendacijos

Parangė ŠADUJKIS Vilius

Redagavo G.Šnavičkienė

Свод. тем. пл. № 14 (599)

Pasirašyta spaudai 1989 07 05. Formatas 60x90/16. Popierius
rašomasis Nr.1. Ofsetinė spauda. 4,18 apl.sp.l. 4,5 sp.l.
4,225 apsk.leid.l. Tiražas 180 egz. Užsakymas 1000 Užsakymis.
Nemokamai. Respublikinis sporto metodikos kabinetas,
232675 Vilnius, Žemaitės 6. Spausdino Techninės informacijos
paslaugų centras, 232000 Vilnius, Totosių 27.